

Sammelbd

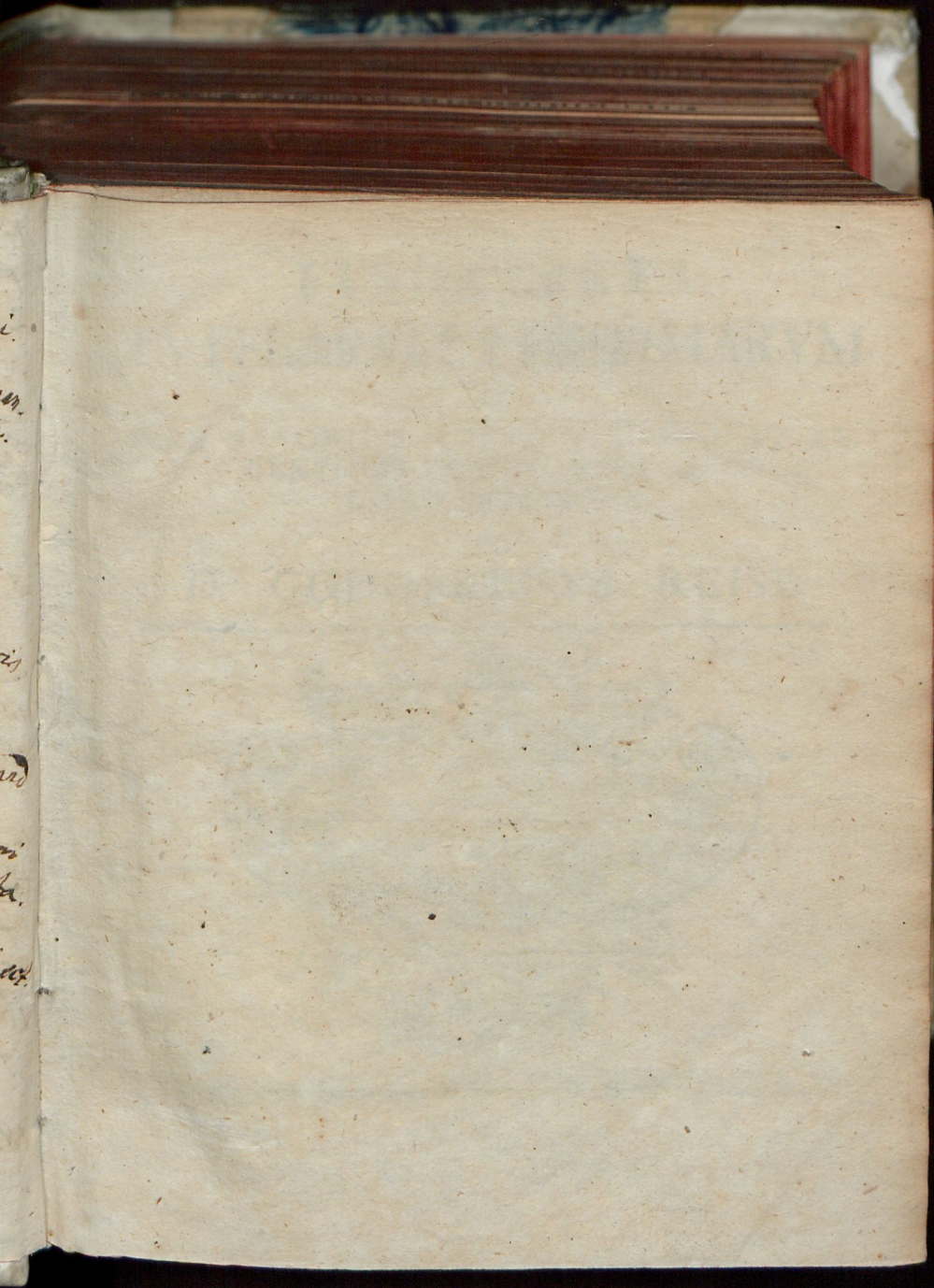
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18

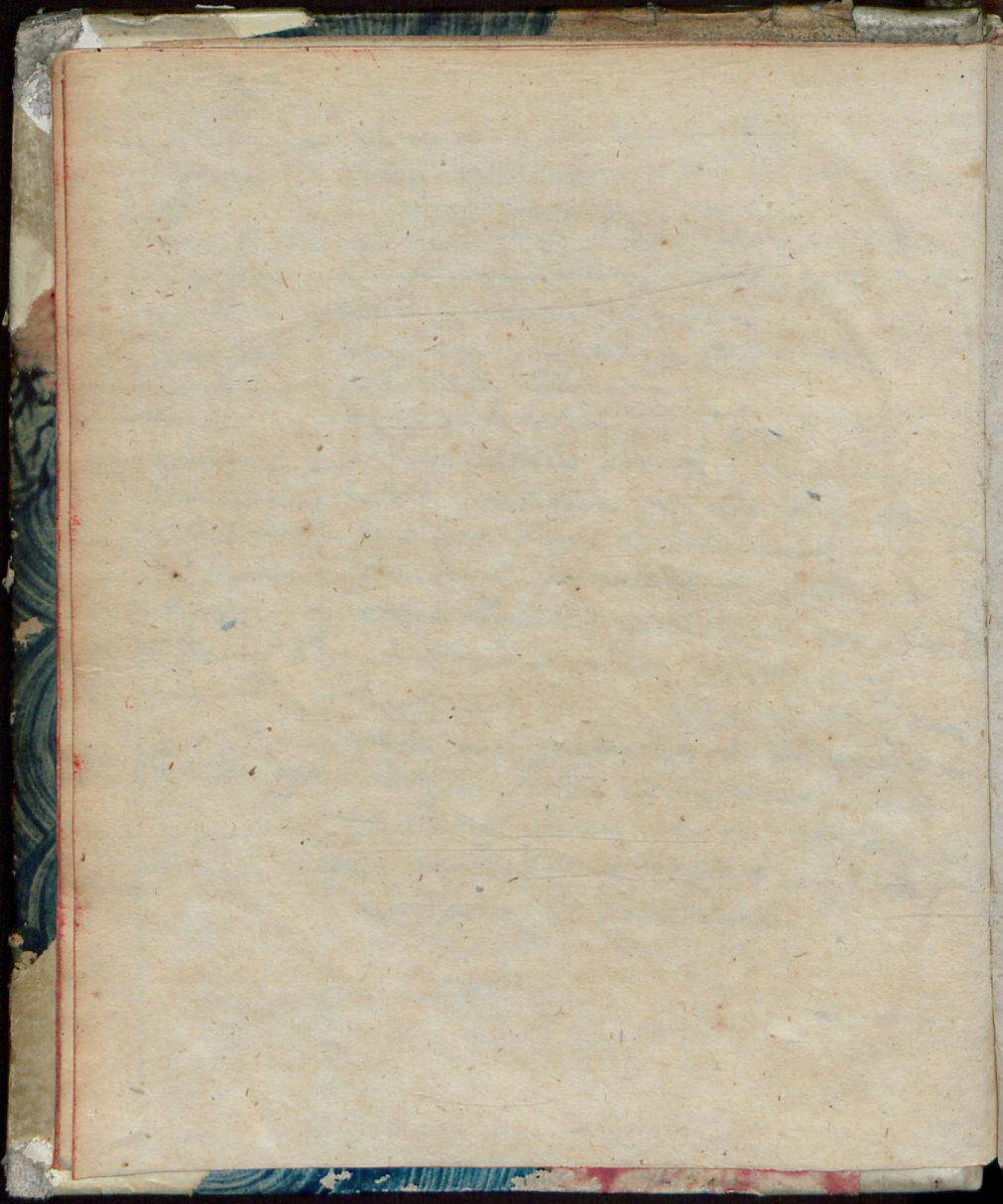

Nr.	Praefides	
1.	Reise	Fundamenta tutelarum legitimarum.
2.	Bohly	De tutelis potioribusq. excusationibus.
3.	Krause	- tutela materna.
4.	Henne	- tutela legit. matri et aviae competente.
5.	Krause	- tutela materna.
6.	Horn	- prerogativa matris et aviae in susci-
		pienda tutela pra. ascendentib. et collat.
7.	Meier	- impuberum tutelis.
8.	Franck	- success. liberorum matri in tutore
		ipsis petendo negligentia non ^{non admissa} .
9.	Buder	- tutela extraneorum legitima.
10.	Walch	- senatore & medio aevi.
11.	Frick	- veterum Quiritium acclama-
		tionibus forensibus.
12.	Engau	- cura absentium.
13.	Knoor	- tutela partitia Rom. incognita.
14.	Falschner	- tutelis.
15.	Beyer	- tutorum et curatorum differentia
16.	Styck	- tutoribus et curatoribus.
17.	Crell	- tutore aneclogiso, et quando ratio-
		nes tutela repositi sequant.
18.	Hertel	- tutore alienae jurisdictionis.

Nr.	Gratides.	
19.	Specht	De Tutoribus et Curatoribus ^{remoto}
20	Grimeisen	- tutore ob culpam latam ^{remoto} (caud infami.
21	Otto	- perpetua feminarum tutela
22	Thomafius	- usu juris Paterni Rom. sec. mores German.
23	Thomafius	- usu pract. in p. tut. de patria potestate.
24	Barth	- emancipatione Saxonica.
25	Thomafius	- Quasi emancipatione Germanorum.
26.	Hanaccius	- pubertate Saxonica.
27.	Hering	- munere tutelari haud gratuito.
28.	Sebauer	- actione tutela adversus magistratus.
29	Etmüller	- tutore creditore vel debitore minoris
30.	Schulz Senlechia	- jure nominum tutelarium.
31	Balecke	- solutione pecuniae pupillaris
32	Styrrer	- rebus Pupille geradicis non alienand
33	Sebauer B.	- iudiciis veterum Germanor.
34	Schmidt	- vindicat: rerum pupillarium omni casu ad quinquennium restricta.
35	Palethenhagen	- habitu status integritatis ad ad statum famil. in re tutelari spect.
36	Krause	Spec. prudentiae in donis a pupillis accipiendis. adhibenda.

J.

22
D. B. J.
DISSERTATIO JURIDICA,
DE
PERPETUA
FEMINARUM
TUTELA,

Von
Der Immerwährenden
Vormundschaft,
unter welcher die Weiber stehen;

QVAM
PRAESIDE
EVERARDO OTTONE,
JURIUM PROFESSORE ORDINARIO,
PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI
RITE SUBMITTET
CHRISTIANUS HARMES,
BREMENSIS,
A. D. XII. JUL. MDCCXIX.
IN AUDITORIO MAJORE.

DUISBURGI AD RHENUM.

HALAE MAGDEBURG.
LITTERIS HENDELIANIS.
RECUSA MDCCXXII.

(8)

D A V
 DISSERTATIO JURIDICA
 DE
 PERPETUA
 FEMINARUM
 TUTELA

Von
 Herrn
 Christianus Harmes

ERARDUS OTTONE
 JURIS PROFESSORE ORDINARIO
 PUBLICO ERUDITIONIS RABINUM
 PUBLICE PRÆSIDENTE
 CHRISTIANUS HARMES

M D C C L X I
 IN ACADEMIA WILHELMINA

WILHELMINA NO. 400000
 HALLI MAGDEBURGENSIS
 LITTERIS HONORARIIS
 ERARDUS OTTONE

DISSERTATIO JURIDICA,
DE
PERPETUA FEMINA-
RUM TUTELA.

CAPUT I.
EXPONIT JUS ROMANUM.

§. I.

Mnis Tutela Juris Civilis est & mere posi- *Tutela un.*
tivi, sive ejus originem, sive formam
spectes; & tamen æquitati naturali con-
venit, ut lubricum ætatis aut sexus certo
subsidio fulciatur, qui se ipsos tueri
non possunt, aliorum judicio regan-
tur. Parentibus ipsum jus naturæ
liberorum educationem injunxit,
quemadmodum ex Creatoris sapientissimi intentione,
& naturali gignentium stimulo, & brutorum exemplo satis
apparet. His vero defunctis, officium succedit Magistrat-
us & Legis, quo defectus ille suppleatur, illisque qui ob *eam curat*
judicii imbecillitatem rebus suis superesse non possunt, tu- *Magistrat*
tores vel curatores constituantur. Et fuit perfectio Legum-
latoribus semper oræ & cordi tutela pupillarum.

A

stantur

stantur id præter litteras divinas Plato lib. XI. de LL. & Justinianus in Novella sua constitutione 72. Romæ M. Antoninus Philosophus creavit hanc in rem novum Prætorum, quem dixit Tutelarem; & Severus Imp. Ulpio Rufino scribens gloriatur, omnibusque liquere desiderat, se omnem rationem habere subveniendis pupillis, & iudicio infirmis, cum etiam id ad curam publicam pertineat, *l. 3. D. Qui per. tut.* Ætas quidem ineundis pactis aliisque negotiis expediendis idonea, mero jure naturali haud est definita, quum in quibusdam citius, in aliis tardius iudicium maturescat. At Leges civiles certius eam determinant; varie tamen, prout indolem nationis suæ solertem aut hebetiorem deprehendunt. Alii cives suos, donec nuptias celebrarent, alii donec inter viros adscriberentur, tutelæ subesse iussere. De Solonis, Pittaci & Charondæ legibus, videfis Dionys. Halic. *l. II. c. 27.*

§. II.

erique ad
nos respo-
re

am Ro-
mani

Prudentiores tædiosam ac lubricam hanc æstimationem ex annis certiorum reddidere. Apud Hebræos valebat promissio, quam fecisset adolescens, qui annum ætatis tertium decimum, puellæ, quæ duodecimum impleisset. Persæ pueritiam ad annum usque decimum & septimum, adolescentiam vero ad vigesimum & septimum impletum porrexere. Indi ab anno decimo octavo pubertatem metiebantur. Apud Romanos lege Lætoria antiquissima, annis quinque & viginti finis ætati minori impositus, unde Plautus in Pseudolo sciti eam *quintam vicenariam* vocavit. Noverant equidem Quirites fragile tamdiu consilium esse hominum, multisque captionibus & insidiis expositum, post hoc tempus autem virilem vigorem compleri, vel firmissimæ juventutis fieri ingressum *l. 1. E. de Minor. l. 4. D. de. Serv. export. l. 1. C. Tb. de His qui ven. et. impetr.* Serò tamen

tamen & non nisi per partes maribus auxilium subministrarunt. Ad annum usque dccimum quartum completum eos tantummodo tutelæ subjecere; inviti autem adolescenterum curatores non accipiebant, nisi quorum apud Præto-
 torem accusata erat petulantia, vel ingenii infra communem sortem hebetudo, unde varii variorum lapsus cum patri-
 monii ruina. Si quæ enim alia ætas hæc sane rectore in-
 diget, quia humores tum maxime ebullientes, in prava quorum pru-
 dentia legisla-
 facile deflecti possunt. Nota est Horatiana *Imberbis Ju-
 venis* descriptio: Vehementi quippe imperu fertur plerum-
 que ætas ista, in promissa facilis, spei plena, diffidere ne-
 scia, & liberalitatis famam ubique captans, toria argui-
 tur. Hinc Præ-
 tor tandem post causam vulneratam in integrum restitutio-
 nem minoribus ætate lapsis Edicto concessit, & adversus
 captiones opitulationem: quum longe præstitisset, intacta
 eorum jura servasse, atque prudentiorum consensum in
 contrahendis obligationibus requisivisse, donec inconsul-
 tus ille juventæ imperus deferbuisset censeretur. Sed ma-
 sculorum tutelam, de qua nil nobis est propositum, mit-
 tamus.

S. III.

Feminarum longe alia conditio. Femina duo-
 decennes vel
 nubebant Quanquam enim
 Leges propter votorum festinationem, biennio eas citius,
 quam mares, tutela liberabant, alio tamen modo ipsarum
 imbecillitati statim consultum ivere. Scilicet ex Numæ
 præscripto puellæ minus nate nuptui
 dabantur, ut mores castos incorruptosque ad sponsum de-
 ferrent, auctore Plutarcho in Numa pag. m. 135. Unde
 Pomponius minorem annis duodecim nuptiam memorat in l.
 4. D. de Ritu nupt. sicut Papirianus minorem annis 12. de-
 ductam in l. 68. D. de Jure dot. & decennem munia com-
 paris æquasse constat, ex elegantissima inscriptione apud

Fabretum Cl. VIII. inscript. n. 186

D. M.

VALERIAE PROCLAE CONIUGI DVL
 CISSIMAE QVAE VIXIT ANNIS XXII
 CON. COIUGE VIXIT ANNIS XI DIEB.
 XXX. FECI. COIUGI BENE MERENTI
 SEXTVS. NERIANVS. FELIX

Nisi chartæ parceremus alijs lapidibus apud Gruterum pag. 751. 752. 813. n. 8. & 815. n. 13. demonstrari posset, frequens & quotidianum Romanis fuisse, feminas duodenas ducere uxores. Hæ igitur nubendo transibant in potestatem mariti, nec tutore sexus egebant; Aliæ viripotentes factæ, in tutelam muliebrem post finitam pupillarem incidebant, sed per conventionem in manum mox illa liberabantur. Illæ vero, quibus viro maturis sponsus non obveniebat, quæve toro per divortium aut mortem rupto, tædis viduatæ erant, muliebri tutelæ perpetuæ subiciebantur. Hinc puellarum, quæ duodecimum annum impleverunt, tutela non finiri, sed tutores pupillares desinere dicuntur in l. 13. §. ult. de Tut. & cur. dat. Et notandum, non Jurisconsultis tantum, sed & alijs Latinis Auctoribus eam locutionem placuisse, ut mares quidem puberes nuncuparent, eosque in suam tutelam venire, & sua tutela effici, & recipere tutelam dicerent, l. 7. §. 1. l. 9. §. 1. D. de Adm. tut. l. 39. pr. de vulg. & pup. Cicero in Bruto, Suetonius in Claudio cap. 2. Feminas autem non sic vocarent, sed viripotentes tantum proprio nomine, licet communis utrique sexui pubertas. l. 5. §. 2. Quib. ex caus. in poss. l. 5. D. de Legat. lib. 3. l. 13. de V. S. Cujus rei non alia ratio dari potest; quam quod mulieres in perpetua erant tutela, atque hoc tantum in pupiis earum agebatur, an oneri ferundo essent pæres. Verrus apud Festum: Pubes & qui pubem

vel in perp.
 tut. transi-
 bant

Inde soli ma-
 res puberes
 ille viripoten-
 tes dicte.

pubem generare potest, is incipit a quatuordecim annis: femina a duodecim viri potens, sive patiens, ut quidam putant.

§. III.

Sed quia parum accurate hoc verborum discrimen ob- *Duplex mulierum tutela*
 fervavit Tribonianus in *pr. Inst. Quib. mod. tut. fin. & in-*
 distincte pupillos pupillasque, quum puberes esse cepe-
 rint, tutela liberari scribit: dein etiam subjicit, se anti-
 quitatis normam in feminis bene positam relinquere, ut
 post duodecim annos completos viripotentes esse credan-
 tur: id quod multis cum Ravardo lib. II. Varior. cap. 10.
 dubium vel obscurum videri possit, si cum antiqui juris
 monumentis conferatur. Quapropter sciendum est, dupli-
 cem olim fuisse mulierum tutelam, aliam *atatis* aliam *se-* *alia atatis*
xus. Illa cum maribus sexui sequiori erat communis, in *alia sexus*
 hanc vero per ætatem duodecimi annorum a tutoribus pu-
 pillaribus liberatæ, recidebant. De tutela vero ætatis
 tantum loquitur Imperator. simulque notat juris antiqui
 abrogationem, quia suo ævo tutela sexus non erat in usu,
 ut infra plenius dicemus. Utriusque meminit Aulus Gel-
 lius lib. V. Noct. Att. c. 13. ubi hæc verba recitat Masirii
 Sabini ex lib. 3. juris civilis, prout ea emendavit Guil-
 Ranchinus lib. 1. Var. lect. cap. 4. *In officiis apud majores*
ita observatum est, primum tutela, deinde hospiti, deinde
clienti, tum cognato, postea affini. De qua causa femina vi-
ris potiores sunt habitæ, PUPILLARIQUE tutela MULIE-
BRIS prelatæ. Et Macrobius signanter tutelæ *pupillaris* men-
 tionem facit, quia aliam feminarum esse sciebat. Verba
 ejus ex lib. 1. in Somn. Scip. cap. 6. sunt hæc: *Tutela pue-*
rili quasi virile jam robur absolvitur, de qua tamen femina,
propter votorum festinationem maturius biennio legibus libe-
rantur. Non legibus Julia & Papia, ut Cujacius volebat,
 sed Responso prudentum, & Rescriptis Imperatorum in

Injus deseri-
tio

l. 5. D. Qui test. fac. l. 4. C. cod. quæ & Leges dicuntur, ut docet Modestinus in *l. 1. D. de Excusat. tut.* Describi potest Tutela sexus quod fit jus & obligatio mulieris, quæ sui juris est, negotia obligatoria dirigendi, iisdemque valorem consilio & auctoritate sua conciliandi, sive in iudicio sive extra iudicium expediuntur. Aliis forsitan Servii definitio tutelæ paululum mutata magis placebit, sed hos sensu suo abundare facile patimur. Masurius apud Gellium verbis modo laudatis *muliebrem*, Boëtius in Topica Cic. eam *perpetuam mulierum tutelam* appellavit.

Synonyma

§. IV.

Testimoniis
anc in esie
hisse probatur

An usitata Romanis fuerit talis, qualem definivimus, Tutela, prius demonstrari necesse est, quam ad alia veniamus. Tiraquellus equidem ad Plauti Aululariam actus III. sc. 5. v. 14. nos ablegat: at de viris, non de feminis loquitur, nec scæna illa Romæ, sed in Græcia fingebatur. Auctores igitur locupletiores, & in quos non cadat exceptio dabo. Primas teneat M. Tullius, disertissimus inter Jurisconsultos Orator, & Jurisconsultus inter Oratores eruditissimus, cujus quatuor habemus testimonia in Topicis, pro Flacco, pro Cæcinnâ, & pro Muræna, sed ultimum hoc loco recitasse sufficiat, ex capite ejus orationis XXVII. *Mulieres omnes, propter infirmitatem consilii, majores in tutorum potestate esse voluerunt: Hi, Jcti formularii invenerunt genera tutorum, quæ potestate mulierum continerentur.* Alterum feret M. Porcius Cato Consul, apud Livium lib. XXXIV. cap. 2. is enim pro lege Oppia, de finiendis matronarum cultibus, retinenda differens gravi oratione, ait: *Majores nostri nullam, ne privatam quidem rem, agere feminas sine auctore voluerunt: in manu esse parentum, fratrum, virorum.* Cui respondens L. Valerius Tribunus plebis cap. 7. ita Quirites alloquitur: *Si legem Oppiam*

Ciceronis

Livii

DE PERPETUA FEMINARUM TUTELA. 9

Oppiam abrogaveritis, non vestri arbitrii erit, si quid ejus
vetare volueritis, quod nunc lex vetat. Minus filia, uxores,
sorores etiam quibusdam in manu erunt. Nunquam salvis
suis exiit servitus muliebris, & ipsa libertatem, quam vi-
duitas & orbitas facit, detestantur. In vestro arbitrio suum
ornatum, quam in legis malunt esse: & vos in manu & tu-
tela non in servitio debetis habere eas: & male patres vos
aut viros, quam dominos dici. De recentioribus, Antoni
Pii ac fratrum Antonini Philosophi & Veri temporibus
restem addo Apulejum, Oratorem, Philosophum & JCtum
doctissimum in Apologia coram Lolliano Avito Bithynia
Praefide dicta. De Pudentillae uxoris suae tutore ibi: Adest
etiam, inquit, tutor, auctor mulieris, vir gravissimus &
sanctissimus, omni cum honore mihi nominandus, Cassius Lon-
ginus. Quare, Maxime, cujus mentionis auctor fuerit: quan-
tulo pretio mulier locuples agellum suum praesinarit. Huc etiam
pertinet lapis antiquus apud Gruterum pag. MC. n. 6. quem
eo lubentius adferam, quod totus ad sacra nostra pertinet,
& Falcidiae meminit:

Apulej

ex marm
re antiquo

L. SEPTIMIO. LIBERALI

VI. VIR. AVG. VICANI VICI GERMALI

OB. MERITA. EIVS

QVOD. DECVRION. ET. VICANIS. VICOR. VII

SING. IN. ANNOS. V. III. IN. PERPET. REDD.

ET. IN. FAM. REM. FVNDOS. OBLIGARI. IVSSIT

QVORVM. PARTEM. VI. LEGIS. FALC. NOM.

DEDVCTAM. AB. TVTORIBVS

SEPTIMIAE. PRISCAE. MATRIS. SVAE

LEPIDIA. SEPTIMIA. POPVLO

CONCESSIT

§. V.

Quod ad originem hujus Tutelae attinet; in diversa ab-
eunt

Origo ejus

B

moribus
m. de-
onstratur.

eunt Antiquitatum Romanarum auctores, quia Cicero & Cato in locis allatis tantum ad *maiores* provocant. Unde alii ad Romuli & Numæ Pompilii leges Regias ascendunt: Hotmanus, Marcius & Rittershusius Legibus XII. Tabularum de Tutela hac cautum suspicantur: Schilterus ex moribus Græcorum ad Romanos eam translata pro certo habet, Exerc. XXXVII. ad D. §. 227. Rectius putem, ad mores & instituta populi Romani, quæ ante LL. XII. Tabularum fuerunt, eam referendam esse: Sicut Tacitus XIII. Annal. c. 31. *prisco instituto* & Suetonius in Tiberio cap. XXXV. *mori majorum* acceptum fert illud jus, ut maritus una cum *propinquis* de capite famaue uxoris adulteræ cognosceret, & Ulpianus Prætorianum tutorem *moribus mulieri* dari ait tit. XI. §. 24. Nec enim in Legum Regiarum aut Decemviralium fragmentis, ullum hujus Tutelæ vestigium superest, ut Jacobus Gothofredus in præfatione legibus XII. Tabb. præmissa observavit: adhæc multa in leges XII. non relata, quæ tamen usu valuerunt, ut Cicero lib. II de LL. his verbis significat: *Et si quæ forte hodie à me rogabuntur, quæ non sint in nostra Republica nec fuerint, tamen erant sere in more majorum, qui tum ut lex valebat.* Confirmat Livius, quando lib. VI. c. 1. præter XII. Tabulas, Regias quoque leges separatim Romæ habitas servatasque scribit. Pari ratione donationes inter virum & uxorem *maiores* prohibuisse dicuntur in oratione Antonini in l. 3. D. de Donat. int. vir. quas vero *moribus & jure veteri* vetitas esse tradit Ulpianus l. 1. & l. 32. §. 10. eodem. Nec tamen prorsus refragabor, si quis e lege Regia vetusta, morem illum per consequentias, Prudentum interpretatione elicatum, esse contendat: quemadmodum alia luxuriæ muliebri coercendæ, vel imperitiæ adjuvandæ moribus introducta, dein Legibus, Plebiscitis vel

DE PERPETUA FEMINARUM TUTELA. ¶

vel Senatusconsultis confirmata leguntur. Neque enim novum est, aliquid jure mixto, id est, scripto & non scripto introductum fuisse. Vide Paul. V. *Sent. tit. 4. §. 6.*

§. VI.

Non me fugit apud Græcos feminas etiam puberes auctoritati alienæ subfuisse, earumque tutores omnibus actibus intervenire oportuisse. In universum de Græcis testem laudo Ciceronem, in oratione qua L. Flaccum, adversus Decianum, qui in Apolondiensium civitate à socru Amyntæ prædia falso tutore Polycrate emerat, defendit. Verba ejus cap. 30. sunt ista: *Nam emtiones, falsas prædiorum præscriptiones, cum mulieribus aperta circumscriptio fecisti: tutor his rebus Græcorum legibus adhibendus fuit.* Prostat apud Demosthenem oratione adversus Nearam Lex Attica, qua *κύριος τῆς γυναικὸς*, tutor mulieris, soluto per divortium matrimonio, repetitionem dotis, & actionem pro alimentis coram Archonte instituere potest: *Si uxorem dimiserit, dotem reddito, ni reddat, in novem obolos menstruos fœnus pendito, adversus eam in Odeo, de victu uxoris, illius tutori actio datur.* Nec dotis tantum causa, sed & aliis negotiis obeundis datus fuit, quia Lex prohibebat feminam pariter ac puerum, sine tutore pacisci, de re, quæ medimni hordei pretium excederet. Ita Harpocration: *παρδὶ καὶ γυναικὶ, οὐ ἐξὲν οὐμβάδων πᾶσα μεδίμνῳ κείδων.* Pueri & femine non licet contrahere supra medimnum hordei. Id quod ex Isæo, Suida & Aristophanis Scholiaste amplius confirmat Meurfius lib. II. Them. Att. cap. 9. & post Salmasium cap. 10. de mod. usur. pag. 425. illustrat Schilterus Ex 37. §. 223. 224. Præterea cum lis intentaretur mulieri, præco clamabat *ἡ ΔΕΙΝΑ, καὶ ὁ ΚΥΡΙΟΣ.* Id est, *Hæc mulier accusatur cum Domino, cum tutore suo.* Et hac propter Comicus Smicythen perstringens, parumque virilem

Apud Græcos similis tutela fuit.

ostendens κούριον illi dat:

Χρυσὸν δὲ δώξεις Σμυρνόθην, καὶ κούριον,

*A diversa
men,*

Certum ergo, mulieres jure Attico in perpetua fuisse tutela, sed a qua Romanorum tutela sexus, si ordinem, quo delata, respicias, longe differebat. Ibi tutores fiebant hoc ordine, pater, avus paternus, qui dotem dederat, frater ex eodem patre, liberi qui ex ephebis excessissent, si horum nullus esset, maritus, & hoc deficiente quemcumque Magistratus ad hoc idoneum judicabat. Maritus erat ipse uxoris κούριος, non bonorum ejus, sed filii ex priore matrimonio, si nati essent annos viginti. In horum vero tantum dominorum potestate erat vidua mater, ut nec nubere, nec bona alienare, nec vix quicquam possit, sine eorum consensu: id quod Romæ inauditum; Athenis autem obtinuisse, vel ex oratione priore contra Stephanum colligitur, qua Demosthenes contendit, se cum fratre debere esse κούριον τῆς μητρός, & demensum ei admetiri, unde vivat. Isocratis, Isæi & aliorum testimoniis hoc firmavit Budæus in *comm. Linguae Græcæ* pag. 44. & 45. Meursius lib. III. *Att. lect. cap. 24.* Salmasius *cap. IV. de Modo usurar.* Ubbo Emmius in *descript. Reip. Athen. tit. leges matrim.* Anton. Matthæus *miscellan. exerc. cap. 7.*

§. VII.

*Sola ratio
am Roma-
os docuit*

At vero non est cur à Græcis tantum natales hujus tutelæ repetamus, quia & Gallis & Germanis, ut infra videbimus, fuit in usu, & vel sola ratio Romanos ejus necessitatem docere potuit. Parebit hoc si in causas, quæ legistatores moverunt, inquiramus diligentius. Dio Chrysostomus orat. *περὶ ἀριστίας* 75. mulieres Athenis, ait, contrahere non potuisse, ultra modium hordei, *διὰ τὸ τῆς γνώμης ἀδυνάτης* propter judicii inbecillitatem. Eandem dedit Cicero in verbis supra prolatis: *Propter infirmitatem consilii.*

Et

Et Iudorus lib. XI. Orig. in fin. *Ideo femina sub viri potestate consistunt, quia levitate animi plerumque decipiuntur. Unde & aequum erat eas viri auctoritate reprimi. Proinde & veteres voluerunt feminas inuptasque, quamvis perfecta aetatis essent, propter ipsam animi levitatem, in tutela consistere.* Sed elegantissimus est locus Ulpiani in fragmentis tit. XI. *Tutores constituuntur tamen masculis, quam feminis. Sed masculis quidem impuberibus duntaxat, propter aetatis infirmitatem: feminis autem tam impuberibus, quam puberibus, & propter sexus infirmitatem, & propter forensium rerum ignorantiam.* Duplicem adfert rationem, alteram à sexus imbecillitate, alteram ab ignorantia rerum forensium depromptam. Utraque effecit, ut in multis juris articulis, qui juris privati & domestici sunt, deterior sit feminarum conditio, quam masculorum. *l. 9. D. de Statu hom. nec alia ratio est, cur sequior sexus apud plerasque gentes tam speciosis jurium beneficiis munitus est, de quibus Carpzovii & Benckendorffii tractatus de Juribus feminarum, Hahnii de Jure sexus feminini singulari, Pruckmannii de Differentiis inter utrumque sexum, Wibellii de Contractibus mulierum ad eantur.*

§. VIII.

Juvabit tamen utramque rationem paucis hic illustrare. Varii siquidem sunt casus, quibus læditur luditurque impensissimæ mulierum genus ^{Propter sexus feminei imbecillitatem} propter sexus infirmitatem, ut dicitur in l. 9. pr. de Juris & fact. ign. Hinc Senatusconsultum Vellejanum opem tulit mulieribus, ^{imbecillitatem} propter sexus imbecillitatem, multis hujuscemodi casibus suppositis atque obiectis, ait Ulpianus in l. 2. §. 2. D. ad Sc. Vellej. Aristoteles lib. 1. Polit. c. ult. *Femina, inquit, habet quidem consultandi facultatem. sed irritam & imbecillum.* Pariter ac Quintilianus declamat. 338. *Per se imbecilla res est femina.*

Nec alia ratione omnium imperitorum animus, maxime *ta-*
men muliebris in lubrico, visus est Senecæ lib. de remed.
 utriusque fort. *Sexum natura invalidum* vocat Tacitus lib.
 V. & *imbecillum feminarum animum* lib. VI. Annal. cap. 49.
Infirmi- tatem & fragilitatis conditionem iis adscribit Arnob.
 lib. VII. Varium præterea & mutabile semper femina, Vir-
 gilio audit l. IV. Æneid. v. 569. Et ter eas in hora mutari,
 docet Baldus in l. quoties. versu *dic qua mulier C. de suis &*
legit. hered. nec integrum illis consilium esse ad l. 4. C. de
Sponsal. & blanditiis eas facile commoveri late deducit Ti-
 raquell. de LL. *Connub. lib. 1. n. 71.* Hæc ratio est cur fe-
 minæ sine tutore esse non possint, alia est ne debeant, pro-
 pter forensium rerum ignorantiam. Plato in sua Republi-
 ca non tam mulieres, quam vetulas ad causas agendas ad-
 mittit Lib. XI. de Leg. Et Romæ olim quoque, ante C. Afra-
 niam improbissimam feminam, postulandi potestatem fe-
 minis fuisse, docet Ulpianus l. 1. §. 6. de *Postul.* Judices
 vero dari non potuere, non quia non habeant iudicium,
 sed quia receptum est, ut civilibus negotiis non fungantur
 l. 12. §. 2. in f. D. de *Judic.* Similiter in l. ult. C. de *Recept.*
arb. feminae in se arbitrium suscipere vetantur, sua pudici-
tie memores & operum, que eis natura permisit, & a quibus
eas iussit abstinere & ab omni judiciali agmine separat. In
 universum huc pertinet, quod Cato apud Livium lib.
 XXXIV. cap. 2. feminas *impotens natura & indomitum ani-*
mal appellat. Nec mitius Seneca *impudens animal, &*
nisi scientia accessit, ac multa eruditio, ferum, cupiditatum
incontinens, in libro de const. sap. cap. 14. Idem quoque
 in mores mulierum Romanarum corruptos acriter invehi-
 tur epist. 95. *Non minus pervigilant, non minus potant, &*
oleo & mero viros provocant: Equè inditis ingesta visceri-
bus per os reddunt, & vinum omne vomitu remetiuntur:
 aquo

et rerum fo-
rensi-um igno-
rantiam

et mores Ro-
mae corru-
ptos

æque nivem rodunt, solatium stomachi æstuantis. Libidine vero nec maribus cedunt, pati nata. Quid ergo mirandum, tutores luxuriosis & deperditis his præpositos esse, cum ipsa sexus imbecillitas bonas etiam & frugi sub tutela velut maritum vivere suadeat. Euripides Supplicibus: πάντα διδέεται γυναιξὶ πάλαι ἰμὸς, εἴ τις σοφὸς. *Omnia per viros agere decet mulieres, quæ quidem sapiunt.*

§. IX.

His igitur rationibus omnes mulieres, quæ nec in pa-^{Tutor mulie-}rentum, nec in maritorum manu, perpetuæ tutelæ subje-^{bris non ad-}ctæ fuerunt. Nunc age, ut intentius institutum nostrum ^{ministrat.} persequamur, tutelam pupillarem cum nostra conferamus, sic enim brevi conspectu natura tutelæ nostræ apparebit. *Facilius latent, quæ non comparantur* scite ait Seneca III. contr. 5. Hoc pacto etiam plus quam manifestum fiet, neque tutoris officium, neque curatoris nomen, nostro tutori ex regulis artis aut dari posse, aut convenire, quod jam olim Zafius lib. 2. Resp. 17. animadvertit. Differunt autem hi tutores non uno modo, sed maxime si potestatem intueamur. *Non quod mulieri, idem pupillo,* hac propter recte scripsit Quintilianus lib. V. Inst. Orat. cap. 10. Pupillarum pupillarumque tutores & negotia gerebant, & auctoritatem interponebant, & quantum ad providentiam pupillarem attinet, domini loco habebantur, l. 27. D. de Adm. tut. l. 7. §. 3. Pro emt. Mulierum autem tutores negotia non administrabant, sed auctoritatem duntaxat inter-^{sed auctori-}ponebant, auctore Ulpiano tit. XI. §. 25. Mulier etenim ^{tatem inter-}adulta licet iudicium infirmum, iudicium tamen habet, ut ^{ponit}antea diximus ex l. 12. §. 2. D. de iudic. pupillus vero non modo infirmo animi iudicio est, sed nullo §. 1. Inst. quib. non est perm. nihil scire posse intelligitur, l. 10. D. de Juris & fact. ign. Quid? quod melius quam mares puberes rem familia-

familiarē callent feminæ, sunt tenaces & ad rem attentæ, unde biennio citius quam mares, a duodecim annis, postquam viripotentes esse cœpere, ad negotia mittebantur, ut scribit Tertullianus de veland. virgin. cap. 12. vel ut idem lib. de anima ait: *rebus gerendis attemperabantur.* Ipsæ, non earum tutores gerebant, ait Scævola l. 26. de Tut. & cur. dat. Hinc est, quod pupillo si debitor solvat, ut liberetur, necessaria est tutoris auctoritas, sine qua nec velle nec nolle in ea ætate creditur l. 15. l. 22. D. de solut. At mulieri adultæ recte solvi poterat, quia nihil amittit, sed acquirit, vel saltem suum recipit, qua parte potissimum solutio spectatur. Testis Cicero in Topicis cap. XI. *Non, quemadmodum, inquit, quod mulieri debeas recte ipsi mulieri sine tutore solvas, ita quod pupilla aut pupillo debeas, recte possis eodem modo solvere.* Quæ verba Severinus Boëtius egregie illustrat, & simul indolem hujus tutelæ exponit. Locus non indignus, quem integrum hic adferamus. Verba Boëtii: *Mulieris antiquitus perpetua tutela tenebantur: pupilli item sub tutoribus agunt; sed mulieribus, si quid debitum fuisset, sine tutoris auctoritate poterat solvi, pupillis vero minime.* Ergo si queratur, an id quod debeatur pupillo cuilibet, renuente tutore possit exsolvi, à differentia sumitur argumentum sic: non sicut mulieri sine tutoris auctoritate debitum possit exsolvere, eodem modo, nisi tutoris auctoritas accesserit, pupillo solvere, quod debeas, possis. Illa enim perpetua tutela etiam protracta jam ætate continentur: illorum tutela, certus annorum numerus terminum facit: atque idcirco solvi pupillo sine tutoris auctoritate non poterit. Differt enim persona mulierum à persona pupillorum, vel in eo, quod pupilli non perpetua reguntur tutela: mulieres vero perpetua: vel quod pupillus nullum suæ etiam ministranda utilitatis iudicium habere potest: cum sit aliquis mulieribus, etsi non fir-

MAUS

ine eo femi-
ne recte sol-
vi potest

mus in explicanda familiari re intellectus. Quid si læsa sit *que restituitur, si læsa* mulier auctore tutore contrahens, an in integrum restituetur? Id quidem ratio Edicti in *l. 1. D. de Minoribus allata* suadere videtur, præsertim quia idem Ulpianus eam ad mulieres applicat *l. 2. §. 2. ad SCt. Vellej.* & alii omnes Curatores habentes eo beneficio fruuntur *l. 8. §. 1. l. 11. D. de Rebus cor. qui sub tut.*

§. X.

Si quæras, ad quæ negotia igitur feminis auctoritate tutoris opus fuerit, non diu cunctabor, sed præeuntem laudabo Ulpianum dicto titulo XI. §. 25. *Tutoris auctoritas necessaria est mulieribus quidem in his rebus, si lege aut legitimo iudicio agant, si se obligent, si civile negotium gerant, si liberta sue permittant in contubernio alieni servi morari, si rem mancipi alienent. Pupillis autem hoc amplius in rerum nec mancipi alienatione tutoris auctoritate opus est.* Primum, ait, tutoris auctoritatem interponi debere, si mulier *Assistit tunc* lege vel legitimo iudicio agat, *mulieri si legitime agit* Latius patet lege agere, quam legitimo iudicio agere, quia sine iudicio lege agi potest, cum adoptiones, manumissiones aliæque id genus solennitates imperio Magistratus fiunt. Unde in famosa *l. Barbarius 3. D. de Off. Præt.* scriptum est: *apud cum egerunt vel lege, vel quo alio jure.* Legis enim actiones erant solennes actiones ex XII. Tabulis aliisque legibus descendentes, de quibus peculiari capite Briffonius *lib. IV. select. antiquit. cap. 20.* Iudicium autem legitimum dicitur *vel iudicio,* quod vetere & antiqua lege inductum receptumque est, cujusque formula à Prætore secundum leges impetratur: veluti de pastu pecoris, de pauperie, damni injuria, &c. *Legitimas actiones* Pomponius in *l. 2. §. 6. de O. J. iudicia prodita* Papinianus appellavit in *l. 1. D. de Præscr. verb.* Hæc autem discrimina, postquam extraordinaria iudicia fa-

ta, sublata quoque sunt, & res judiciaria eo redacta, ut possimus cum Paulo dicere, in extraordinariis judiciis, ubi conceptio formularum non observatur, subtilitas supervacua est. Interim mulier non temere iudicium suscipere debebat, sed tutore auctore, propter forensium rerum ignorantiam, & sexus levitatem, & stolæ matronalis decus. Deinde tutor adhibendus mulieri, *si se obliget.* Lex Lætoria vetabat minorem annis XXV. stipulari, *in negotiis* passive, id est spondendo se obligare, quemadmodum Priscianus lib. VIII. Suetonium interpretatur. Hæc vero tam feminas quam mares complexa videtur, quia utriusque sexus legitima ætas est & mansit 25. annorum. Sed hoc amplius mulier annos Lætorix legis egressa, sine tutore moribus Romanis sese firmiter obligare & conditionem suam deteriore reddere non potuit; ob sexus infirmitatem. Cicero præ Cæninna cap. 25. *Quod mulier sine tutore auctore promiserit, deberi, non est aditus ad huiusmodi res afferendas, neque potentia cuiusquam, neque gratia.* Sed contra, feminam minorem 25. annis absente tutore sibi stipulari, suamque conditionem meliorem facere posse & potuisse, non ambigitur. l. 7. C. de cont. stipul.

§. XI.

Hoc auctore
inbit femina Porro tutoris auctoritas necessaria mulieribus, *si civile negotium gerant*, pergit Ulpianus. Alia nimirum negotia juris civilis sunt, alia juris gentium l. 17. §. 1. D. de Pœnis. l. 15. D. de Interdict. In illis tutor adhibendus jure ordinario, sicut ad omnia, quæ solennitatem juris desiderant l. 19. D. de Auct. tut. l. ult. C. de In lit. dand. tut. quia jus legitimum tutorem, non curatorem novit. Ad civilia autem negotia pertinebat nuptias contrahere, dotem dicere, testamentum facere, manumittere, hereditatem adire, rem mancipi alienare, & tutelam liberorum gerere: de singulis singu-

singularum. Tribus olim modis nuptiæ contrahebantur, confarreatione, coëmtione & usu: nullo autem sine tutoris auctoritate in manum viri conveniebat uxor. Ulpian. tit. XI. §. 22. & Cicero pro Flacco, de Valeria Andronis Sextilli uxore: *In manu, inquit, convenerat. Nunc audio: Sed quero utrum usu, an coëmtione? Usu non potuit. Nihil enim potest de tutela legitima sine omnium tutorum auctoritate diminui. Coëmtione? Omnibus ergo auctoribus: in quibus certe Flaccum fuisse, non dices.* Nuptiæ autem, ut rectius ^{et dotem et} curarentur, Lege Julia de maritandis ordinibus cautum, ^{cit.} ut ad dotem dandam, dicendam, promittendam, si legitimum tutorem non habeat, à Prætoribus urbano in Urbe, à Præsidi in provinciis tutor constitueretur. Ulpianus tit. XI. §. 20. Eoque pertinet Terentii Clementis l. 61. D. de Jure dot. ut inscriptio docet. Cicero pro Flacco cap. 35. *Doti, inquit, Valeria pecuniam omnem suam dixerat. Nihil istorum explicari potest, nisi ostenderit, illam in tutela Flacci non fuisse. Si fuit, quecumque sine hoc auctore est dicta dos, nulla est.* Ait dos dicta: Lex enim dotis dictionem, promissionem, dationem discrevit: quia dicere dotem, est absque stipulatione promittere, solennibus verbis, sine interrogatione: si quis autem promittebat, stipulationem ut adjungeret erat necesse. Dicendo tres tantum personæ, mulier ipsa nuptura, vel ejus jussu debitor, vel parens virilis sexus, velur pater & avus paternus; at promittendo omnes obligantur, Cajus lib. 2. Inst. t. 9. §. 3. Ulpian. tit. VI. §. 2. l. 41. D. de Jure dot. Dari autem dos dicebatur præfens, cum pridie nuptiarum, vel circiter, consignata apud auspices deponeretur, in crastinum nuptiarum viro tradenda: quemadmodum in Messalinæ cum Silio nuptiis factum, Tacitus & Suetonius memoriæ prodidere.

§. XII.

ne eo non
ndu Testa-
mentum.

Testamenti factionem mulieres antiquitus, cum in comitiis vel in procinctu testamenta fierent, non habuisse constat; eas etiam quæ per farreationem, vel per æs ac libram in viri potestatem venissent, testari non potuisse, æque certum est; loco enim filiarum familias erant, earumque bona omnia mariti fiebant: At iis, quæ sui juris erant, testamentum, & Ciceronis & Ulpiani ætate condere licuit, modo tutoris auctoritatem adhiberent. Actus enim testandi *causa subtilissima* est l. 28. C. de Testament. si libra, assēs, mancipationes, aurium adrectationes, testes, signa, tabulæ & cetera actu continuo adhibenda considerentur. Adde fraudes & falsa, quibus reprimendis lex Cornelia ferri debuit, quam testamentariam vocat Cicero *Verr. I. cap. 42.* & Paulus *lib. V. sent. tit. 25.* his vero odorandis sola mulier non satis erat versuta. Ideo Ulpian. tit. XX. §. 15. *Femine post duodecimum annum ætatis testamenta facere possunt, tutore auctore, donec in tutela sunt.* De suo tempore testatur Cicero pro *Cenina cap. VI.* sed maxime in *Topicis cap. IV.* *Si ea mulier testamentum fecit, quæ se capite nunquam deminuit, non videtur ex edicto Prætoris, secundum eas tabulas possessio dari.* Quidam ex his verbis colligunt, eam mulierem tantum, quæ convenit in manum, testari potuisse; rectius Boëtius ea explicat de muliere, quæ testamentum fecit sine tutoris auctoritate: hanc etenim necessariam fuisse Livius docet *lib. XXXIX. c. 9.* ubi meminit cujusdam Hispalæ Fecenæ, meretriculæ & libertinæ mulieris, testamentum facientis Romæ, tutore a *Tribunis & Prætoris petito,* & amatorem suum *Æbutium heredem instituentis.*

§. XIII.

Nec ma-
mittit

Sequitur manumissio, quam in censum negotiorum civilium

vilium referendam esse, vindicta, colaphi, rapismata, circumactiones, & verba solennia satis evincunt, à Constantio demum sublata. Lege Ælia Sentia ne minor quidem, licet testamentum facere & heredem instituere & legata relinquere posset, libertatem servis conferre poterat; ne horum fraudulentis adulationibus ac dolosis artibus circumferberetur. Iisdem insidiis mulieres earumque facultates, Romæ in mancipiis magnam partem consistentes, expositæ erant, unde Ulpianus tit. 1. §. 17. *Mulier, ait, que in tutela est, item pupillus & pupilla manumittere non possunt.* Cum quo convenit fragmentum lacerum quidem, sed pulcherrimum, à Claudio Puteano Senatore Parisiensi erutum, & Collationi Mosaicarum & Romanarum legum à Pithæo subjectum, cujus verba ex §. 15. subjeciam eo lubentius, ut pateat auctoritatem horum tutorum pariter ac pupillarium confestim in ipso negotio interponi debuisse: *Mulier sine tutoris auctoritate (manumittere non potest) nisi jus liberorum habeat, tunc enim & vindicta sine tutore manumittere potest.* Unde si mulier absens liberum esse jusserit, que jus liberorum non habet, questum est, si tutores ejus auctoritatem accommodent eo tempore, quo epistola scribitur *serva a domina*, (an libertas competat?) *Julianus* negat: existimat enim eo tempore debere auctoritatem prestare, in quo peragitur libertas, tunc autem peragi intelligitur, quando servus cognoverit domine voluntatem. Sed *Neratius Priscus* probat libertatem servo competere: sufficere enim, quando epistola scribitur, adhiberi auctoritatem tutoris: cujus sententia & constitutione Imperatoria confirmata est.

*Auctoritas
quando in-
terponenda.*

§. XIV.

Hereditatis aditionem porro, sive *Cretionem*, ut veteres loquebantur, res aperta est, negotium civile esse;

Necessaria ad be-

imo

hereditatem
adeundam

imo actum legitimum, ut vocat Papinianus in *l. 77. D. de Reg. Jur.* quia verbis conceptis, testibus presentibus, aliisque solemnibus fiebat. Unde cretionis solemnitas in *l. un. C. Tb. de Cretion. vel. bon. poss. & quidem scrupulosa solemnitas* vocatur in *l. 8. C. Tb. de Matern. bon.* Quemadmodum vero pupillus hereditatem sibi non acquirit, nisi tutore auctore, ipso tamen adeunte atque solennia agente, nec curator sufficiebat, ideo tutorem habenti plerumque specialis tutor ad adeundam hereditatem dabatur. *l. 9. D. de Tut. & curat. l. 17. §. 1. D. de Appell.* Sic etiam ex Senatusconsulto tutor datur mulieri ei, *cujus tutor abest, præterquam si patronus sit, qui abest: nam in locum patroni absentis alter peti non potest, nisi ad hereditatem adeundam, & nuptias contrahendas.* Verba sunt Ulpiani tit. XI. §. 22.

ad mancipa-
tionem

Similiter Mancipatio traditio quædam civilis ac legitima erat, quæ certis verbis, libripende & quinque testibus presentibus peragebatur. Totum ritum descripsit Cajus lib. I. Inst. tit. 6. §. 3. & Briffon. lib. 1. Select. 7. Mulieribus autem tutoris auctoritas necessaria erat, *si rem mancipi alienent*, ait Ulpianus *dict. tit. §. 27.* Rei enim, quæ mancipi erat, proprie alienatio credebatur, ut prædiorum in Italico solo constitutorum, & jurium ad ea pertinentium, item servorum & quadrupedum. Ceteræ res nec mancipi dicebantur, & nuda traditione sine tutore muliebri alienabantur. Muliebri inquam, secus enim in pupillari, ut statim indicat idem Ulpianus: *Pupillis autem hoc amplius etiam in rerum nec mancipi alienatione tutoris auctoritate opus est.* Id est, in vestibus, metallis, gemmis, aliisque quæ pondere, numero & mensura constant. Ad alienationem & Usucapio pertinet: vix est enim, ut non videatur alienare, qui patitur usucapi, inquit Paulus *l. 28. D. de V. S.* Jam autem uti res pupilli immobilis usucapi non potest, *l. 48. D. de*

usucapio-
nem

D. de

D. de A. R. D. quod Cicero etiam novit, qui in *I. ad Attic. epist. 5.* ait: *De tutela legitima, in qua pupilla sit, nihil usucapi posse.* Sic idem in Oratione pro Flacco testatur, nihil posse de tutela mulierum legitima sine omnium tutorum auctoritate deminui, atque adeo Valeriam ipsam usu uxorem fieri, sive usucapi matrimonii causa non potuisse, sine Flacci auctoritate, qui unus erat ex tutoribus mulieris. An *Donationes* & *Donatio* huc pertineat, minime ambigendum: est enim alienatio, &, ut ceteri actus inter vivos, mancipationis solemnitatem requirebat. At parum usitatas fuisse olim donationes apud Romanos, etiam in personas conjunctas, ostendit Polybius in *Excerpt. Peiresc. pag. 154.* ne dicam mulierum genus avarum esse *l. 4. §. 1. D. ad Sci. Vellej.* adeo ut miraculi loco habeatur, cum mulier donet, *arg. l. 33. D. de Donat. ut vir.* ait Mascard. *de Probat. c. 10. n. 29.* Quæ forsân ratio est, cur Jurisconsulti de donatione nihil memoriam prodiderunt. Illud denique manifestum est, mulieribus, si *Tutelam* filiorum à Principe impetrarunt, tutoris auctoritate fuisse opus *l. fin. D. de Tutel. quia tutela civile manus vocatur in l. 6. §. 15. D. de Exc. tut.*

§. XV.

Quibus in negotiis mulieri tutoris auctoritas necessaria *Qui differat* sit, vel non sit, vidimus hæcenus, ex quibus simul *muliebris tu-* tenus muliebris hæc tutela cum pupillari conveniat, vel *tela à pupil-* ab ea distet, apparet: Sic quod ad potestatem attinet, eas *lari* differre diximus §. 9. quoad res item quarum alienationi auctoritas accedere debet. §. 14. At aliæ adhuc supersunt differentiæ, sicco pede hic minime prætereundæ. Ac primum quidem Regula juris antiqui est; una, tutorem habenti tutorem non dari: & altera; certæ rei vel causæ tutorem pupillarem non dari. *l. 27. D. de Testam. tut.* neque enim lex, quæ tutelam stabilivit, ejusmodi casibus extraordi-

ordinariis eam accommodaverat, neque à Jurisconsultis eo ab initio produci poterat; quod tamen deinde factum esse primus egregie ostendit Vir Excellentissimus Gerh. Noodt lib. 1. Probabil. cap. 2. Dudum vero, & inde ab Augusti ævo ex lege Julia & Papia de maritandis ordinibus & secutis Senatusconsultis mulieri, cum tutore suo agere volenti, etiam ad dotem constituendam, & hereditatem ad eundam tutor dabatur, auctore Ulpiano *tit. XI. §. 20. 22.*

§ 24. Quæ species sub titulo Codicis, In quibus causis tutorem habenti tutor dari potuit, non reperiuntur. Hinc & aliud discrimen emergit: Pupilli omnes sub tutela testamentaria, vel legitima, vel dativa erant constituti: Mulieres autem viripotentes in nuptæ auxilio curatorum, ad annum 25. saltem post D. Marci constitutionem, res suas administrasse videntur, nec tutores sibi elegisse, nisi aliorum interesset, actusque inter vivos vel mortis causa talis celebrandus, ad quem tutoris auctoritate esset opus; tum vero, sicut impuberi, etiam invitæ puberi, tutor ex juris ratione petendus. Argumento est Hispala Fecenia, quæ post patroni mortem, *quia in nullius manu erat,* demum cum testamentum faceret tutorem à Tribunis & Prætoribus petiit, auctore Livio Lib. XXXIX. c. 9. Atque inde est, quod Jurisconsulti & Impp. tot locis Curatoris mulierum meminere, in *l. 36. l. 37. l. 66. §. 1. l. 67. §. 2. 3. 4. D. de Ritu nupt. l. 5. §. 12. D. de Jure dot. l. 7. D. ad L. Jul. de Adult. Paul. lib. II. sent. tit. 19. §. 9. l. 3. l. 7. & ult. C. de Interdict. matr.* In quibus aliisque textibus Jac. Rævardus lib. II. Varior. c. 10. ex Prudentium intentione & sententia, vocem *tutores* reponendam existimat, quam Tribonianus in *curatores* mutavit, ex sæculi sui usu: at huic plus una ratione satisfacit Vir Clarissimus Antonijus Schultingius *ad l. Paul. qui tamen cum Vertranio Mauro de jure liber. cap.*

Femina habebant tutores & curatores.

cap. 31. in l. 60. & l. 61. D. de Jure dot. & l. 7. de Tut. & cur. dot. hujusmodi emblemata agnoscit. Ceterum ad hos curatores Cujacius lib. XXVI. Obsl. c. 7. retulit l. 8. D. de Adopt. sed non satis feliciter! Nec enim de feminis loquitur Modestinus, sed laudat D. Claudium, quod curatoris auctoritatem jussit intercedere in arrogatione adolescentum, quæ antea necessario non requirebatur. Illustris Noodtius *comm. ad ff. pag. 48.* quomodo lucem faceret huic loco ad liquidum deducere se necdum potuisse ait. Vide Acta eruditorum Lips. anni 1717. mens. Maji pag. 197.

§. XVI.

Pergo ad aliam differentiam, notatu haud minus dignam. In pupillorum arbitrio non erat, quem sibi tutorem vellent; & inutiliter his daretur tutoris optio, quorum nullum judicium est: at lege speciali omnibus feminis, vel matrifamilias testamento viri optio tutoris dari potuit, ut ipsa sibi tutorem eligat, quem velit. Auctor est Livius lib. XXXIX. cap. 19. ubi de Hispalæ præmio, ob indicata Bacchanalia, Scutum factum esse refert, ut Tribuni ad plebem ferrent: *Uti Fecenia Hispala datio, diminutio, gentis enuptio, tutoris optio item esset, quasi ei vir testamento dedisset.* Locus insignis est, sed in cujus interpretatione multis, inprimis autem Gutherio lib. II. de Jure Pontif. c. 7. aqua hæsit. Tentavit eum Alciatus lib. IX. parerg. c. 19. sed feliciore successu Turnebus lib. XXX. Advers. c. 25. Hotmannus lib. III. Obsl. c. 16. Cujacius lib. VII. Obsl. cap. 11. & Livii sospitator Joh. Fred. Gronovius in notis, veros ejus sensus eruerunt. Nos quæ huc pertinent tantum persequemur. Constat Legem XII. Tabularum fuisse, *Paterfamilias uti legasset super pecunia tutelave sua, ita jus esto;* eamque à Jurisconsultis ita extensam, ut latissima potestas & heredis instituendi, & legata relin-

D

quendi,

quendi, & tutelâ constituendi tributa videatur: ait Pomp. l. 120. D. de V. S. Facili negotio igitur eadem in fori disputatione à liberis ad uxorem translata; sic ut quemadmodum pater testamento filiis familias tutorem dare poterat, sic & maritus uxori, quia in manu mariti erat, & sui heredis jure utebatur. Non semper autem rigide istud jus exercebat, sed uxori tutoris optionem beneficii loco aliquando legabat. Et hic tutor est, quem Cicero pro Murena cap. XII. ait potestate mulierum contineri. Jurisconsulto enim exagitant: *Mulieres*, inquit, *omnes propter infirmitatem consilii majores in tutorum potestate esse voluerunt: hi invenerunt genera tutorum, quæ potestate mulierum continerentur.* Alciatus dicto loco quale hoc sit, invenire desperat, nisi dicatur, mulieres servos suos actori publico concessisse, & postquam publici effecti essent, procurasse, ut sibi tutores darentur. At hæc sunt nugæ, refutatione indignæ! Schilterus Ex. XXXVII. §. 228. Tullium reprehendere putat illud tutorum genus, quando mater & vitricus tutelam gererent, sic enim tutorem potestate mulieris contineri, quæ ipsa in tutela esse deberet. Verum nec hoc placet. Genuinus sensus vel hic est: Mulieres tales sibi optasse tutores, quibuscum ob conditionis vilitatem, animive bonitatem facile transigerent: vel cavillatorie dixit, eos in potestate mulierum contineri, pro quorum diligendorum mulieri esset potestas; vel denique ridet Jurisconsultos, quod auctores fuerint muliebris tutelæ, nec tamen efficere potuerint, ut mulieres in tutorum essent potestate, quippe quæ libere res suas administrarent, & solennitatis causa auctoritatem negotiis adhiberent. Viri potentes enim quodammodo *in suam tutelam perveniebant*, prout explicandus Paulus in l. 51. D. de Legat. lib. 3. ne iis, quæ supra pag. 4. tradita sunt, contrariari videatur.

§. XVII.

† Ciceronis
officia loca
illustrantur.

§. XVII.

Ex his lucem sœneramur Scævolaë in *l. 26. D. de Tutor. Tutor muli-
 & cur. dat.* & novum inde simul discrimen tutelârum in *bris ex in-
 lucem proferimus.* Verba ejus sunt, quæ sequuntur: *Seja quisiione
 egressa annos XII. decreto Pratoris ex inquisitione datus est non dabatur
 tutor, quasi minori: quero an excusare se deberet? Respondi,
 secundum ea quæ proponerentur, neque excusationem necessa-
 riam esse, neque obligari, quod non gereret.* Ex quibus in-
 telligimus tutorem decreto Pratoris ex inquisitione femi-
 næ viripotenti dari inutiliter, neque excusationem neces-
 sariam esse, neque obligari eum, si negotia non procura-
 vit. Id quidem muliebris ac pupillis erat commune, quod
 Prætor utrisque tutores non habentibus ex Lege Attilia
 tutores daret, moribus etiam mulieri pariter ac pupillo
 quandoque Prætorianus tutor dabatur, qui in Pandectis
 ferè in curatorem mutatus est. Ulpian. *tit. XI. §. 18. & 24.*
 Hoc tamen discriminis intercedebat, quod pupillâ a Ma-
 gistratibus majoribus cum inquisitione, à minoribus cum
 satisfactione tutores accipiebant; feminæ autem viripoten-
 tes ipsæ sibi tutores eligerent, quæ electio pro inquisitio-
 ne fuit; nec satisfactione erat opus, quia tutela hæc oneri
 non erat, neque tutelæ actionem directam vel utilem, nec
 hypothecariam pariebat, eo quod nihil gerere, sed tantum
 auctoritatem præstare solitus esset feminarum tutor. Ad-
 dolum tantummodo & fraudulentum consilium præstan-
 dum obligatus fuisse videtur. Vide Cujac. *lib. XXII. Obs. c.*
20. Num vero tutela hæc necessariæ fuerit susceptionis, id
 quidem temere neque affirmarim neque negaverim. Pla-
 ne tutela in rerum actu, vel in Reipublicæ tractatione, ut
 loquitur Seneca *1. de Tranquill. cap. 3.* seu πόλεως διοίκησις ut
 Plato *lib. V. de Rep.* ait, nulla consistit; nec Reipublicæ,
 sed civile munus est *l. 6. §. 15. D. de Exc. tut.* pertinet enim

*an datus s.
 excusare po-
 tuit.*

ad utilitatem unius domus: favore autem pupillorum receptum est, & placuit JCris, tutelam vel curam inter muneris publica numerari, civesque invitos ad eas suscipiendas adigi. *pr. Iust. de Excusat.* Tantus autem muliebris tutelæ, quantus pupillaris, non est favor, & plerumque ex voluntate ipsius mulieris tutor volens & consentiens datus esse videtur.

§. XVIII.

*probat se
tutela abdi-
cere.*

Magis hæc apparebunt, si in memoriam revocemus & hoc proprium isti tutelæ fuisse, quod sicut invitus eam non suscipere, ita susceptam abdicare, aut in jure alii cedere tutori liceret. De abdicatione Ulpianus tit. XI. §. 17. *Si tutor testamento datus se abdicaverit tutela, desinit esse tutor. Abdicare autem est, dicere nolle se tutorem esse. In jure autem cedere tutela testamento datus non potest, nam & legitimus in jure cedere potest, abdicare se non potest.* De cessione idem §. 8. titulo eodem: *Quantum ad agnatos pertinet, hodie cessitia tutela non procedit: quoniam permissum erat in jure cedere tutela feminarum tantum, non etiam masculorum: feminarum autem legitimas tutelas lex Claudia sustinet* Res nova videbitur Juris studiosis, qui fragmentis Pandectarum tantum assueci, tutelam susceptam deponi, aut in jure cedi potuisse, cum excusationis tantum a suscipienda in iis fiat mentio, ne *verò* autem de abdicatione susceptæ. Certum nihilominus in feminarum tutela id obtinuisse, nec sine ratione. Tutela pupillaris pubertate desinebat, nec invitus tutor ad curæ continuationem cogi poterat: muliebrem autem hoc onus peculiare comitabarur, quod esset *perpetua*, nulloque tempore circumscripta & definita. Querelas igitur movebant tutores & testamentarii, & legitimi, & dativi, si fero aut plane non nubebat femina sibi commissa; quamobrem remedium illis per abdicationem &

& cessionem quæsitum est, etiam alia speciali excusationis causa non allegata. *Abdicare* se Magistratu, consulatu, Ciceroni & JCris est munus nondum confectum deponere; ἀποποιεῖσθαι, vel ut Aristoteles, ἀπειπέν τὴν ἀρχήν. Abdicatur filius, qui omne jure abscisso, à familia alienatur. Sic & abdicare se tutela, est dicere, nolle se amplius tutorem esse. Cicero lib. VI. ad Att. epist. II. *Itaque aut tutela cogito me abdicare, aut, ut pro Glabrione Scævola, scenus & impendium recusare.* Sicut autem Diocletianus & Maximianus abdicacionem filiorum, ex Græcorum moribus diu apud Romanos usitatam sustulerunt, l. 6. C. de Patr. pot. ita & legitimis tutoribus, non licuit se abdicare tutela feminarum, quæ sibi proximitate sanguinis conjunctæ. Testamentariis & dativis id permillum, agnatis non item: qui tamen alteri à se proximiori eam in jure cedere poterant, quæ *cessitia tutela* dicebatur; indeque *cessitius tutor* vel eam in jure cedere proximo. vel *cessitius*, ut Ulpianum emendat Turnebus lib. VII. Advers. cap. 21. & post hunc Vir. Cl. Joh. van de Water lib. III. Obs. cap. XI. Non hic repetam cessionis solennia à Galvano cap. 38. de Usufr. & Contio lib. I. Disp. jur. civ. cap. 12. quantum satis est pertractata. Vix tamen mihi tempero, quin locum Ulpiani adscribam, quam maxime huc pertinentem. Inquit ille tit. XXI. §. II. *In jure cedi res etiam incorporales possunt, velut ususfructus, & hereditas, ET TUTELA LEGITIMA, & libertas.* Exercitium igitur hujus tutelæ coram Prætorè in cessitium transibat; sed hæc lege, ut sive is mortuus fuerit, sive capite minutus, sive alii rursus tutelam cesserit, rediret ad legitimam tutelam; quia personæ industria erat electa; nec nisi viro industrio, rerumque suarum satagenti vices commissæ; Quin adeo tutela hæc ex personâ cedentis legitimi pendebat, ut si is decesserit, aut capite minutus fuerit, cessitia quoque

extingueretur; quia non plus juris in alium transferre potuit, ac ipse habuerat, auctore Ulpiano *tit. XI. §. 7.*

§. XIX.

Verumenimvero quia feminarum intererat, retinere potius pristinos tutores sanguinis vinculo nexos, quam in novorum, forsitan & hominum malorum, nequam & luxuriosorum tutelam transferri, quorum moribus polluerentur, & ad fordidum vitæ genus in suam & Reip. perniciem traherentur; ideo Claudius Imperator veruit, tutelas cedi, *feminarum autem legitimas tutelas lex Claudia sustinet*, inquit Ulpian. *tit. XI. §. 8.* Anceps horum verborum, & crebris eruditorum disputationibus jactata est sententia. Cujacius in notis hic & lib. XXVI. Obs. cap. 7. pro *sustinet*, reposuit *sustulit*, omnes legitimas feminarum tutelas lege Claudia sublatas statuens, ita ut testamentaria & dativa tantum fuerit relicta; Constantinum vero patris hoc oneris iterum imposuisse in *l. 2. C. Tb. de tut. creand.* qua haud fuisset opus, si jus antiquum vigeat, ex quo ad patrum ex jure agnationis tutela erat perventura. Constantini legem moribus contrariis sopitam rursus novasse Leonem A. C. 469. in *l. 3. C. de Leg. tut.* sed quam interpolatam, & voce *pupillarum* auctam, Codici suo inferuerit Justinianus. Verba Leonis sunt ista: *Constitutione Divæ memoriae Constantini, lege Claudia sublata, pro antiqui juris auctoritate, salvo manente agnationis jure, tam consanguineus, id est frater, quam patruus, ceterique legitimi ad pupillarum feminarum tutelam vocantur.* Cujacii sententiam probavit Briffonius, Hotmannus & Giphanius in *C. de tut. legit.* Huberus *lib. III. Digr. cap. 4.* & professâ opera eam defendit Schilterus *Exerc. ad. D. XXXVII. §. 231. et seqq.* At vero, quia emendatio isthæc veteris libri auctoritate caret, merito eam rejecerunt Rævardus, Marcilius, à
Costa,

Ulpiani locus
difficilis
e lege Claudia.

Costa, Jac. Gothofredus, Noodtius, Gravina, Schultingius alii; quorum tamen non una circa explicationem horum verborum est sententia.

§. XX.

Rævardus primum auctoritatem Cujacii veritus, sup. *L. Claudio cessitiam in tutela sustulit.* presso nomine hanc emendationem explofit, & quibusdam exemplis ostendit *sustinere* sapius accipi, & hic accipiendum esse pro *differre*, lib. 1. Varior. c. 10. Secutus hunc est Jacobus Gothofredus, hilarioris famæ Jurisconsultus, in comment. ad *l. 2. C. Th. de tut. & cur. tom. 1. pag. 317.* sed clarius mentem expressit, ac sublatam tantum censuit à Claudio cessitiam tutelam, ne quod onus semel agnatus subierat, deponere unquam posset: quæ explicatio, si quis attendat, tam intentioni Ulpiani, quam voci *sustinere* convenit, quæ sapius pro *continuare*, *prorogare*, *retinere* accipitur, auctoribus Latinis. Ovidius Epist. 1. v. 113.

*Respice Laerten, ut jam sua lumina condas,
Extremum fati sustinet illa diem.*

Sic Mæneas in turpissimo voto vitam sustinere, pro spiritum prorogare, inhibere ne abeat, morari, dixit apud Senecam epist. 101.

*Vita dum superest, bene est,
Hanc mihi, vel acuta*

Si sedeam cruce, sustine.

Atque hoc ipsum dignitas familiarum, & summa juris providentia suadebat, ut quo hereditas pervenit, eo tutela rediret, & qui sperabant successionem, iidem bona tuerentur, ne delapidarentur *l. 1. D. de Legit. tut. & l. 73. D. de Reg. Jur.* nam hoc *avnses Deo* reciprocum est, ut qui commodis fruitur rei cujuscumque, eum & incommoda perferre conveniat *l. 10. D. cod.* Decepit Cujacium ejusque affectas, quod

quod legem illam Claudiam in *dict. l. 3. C. de legit. tut.* memoratam, cum nostra eandem fuisse putarunt, id quod nec ipse abnuo: at certum est; varia ejus legis fuisse capita, prout de re tutelari sollicitus valde fuit Claudius, nam & de tutore dativo caput ejus legis memorat Suetonius in *ejus vita cap. XXIII.* & de curatore Modestinus in *l. 8. D. de Adopt.* Quid vetat igitur, quominus, præter hoc nostrum de cessitia tutela, quartum caput fuisse credamus, quo mulieres impuberes tutela patruorum exemptæ, quorum asperitas proverbio locum dedit apud Persium Sat. 3. *Nec sis mihi patruus oro.* ut Gravina observat, cui addo Manilium lib. V. in superciliosa pædagogorum genitura:

- - *Antiqui laudabunt verba Catonis,
Tutorisve supercilium, patruique rigorem.*

Hoc certe temporum illorum conditio, & mulierosum Claudii ingenium satis confirmant. Constantinus vero imperium patruorum, suscitato jure antiquo, restituit, Leo confirmavit, neuter autem tum temporis forsan de muliebri tutela cogitavit. Hæc ita quantum ad agnatos pertinet. In patronis autem etiam post legem Claudiam cessitia tutela processit, ut exceptio ab Ulpiano subiecta ostendit, de qua Janus à Costa Vir Cl. *ad tit. Inst. de legitima Patron. tut.*
§. XXI.

*Solvitur tu-
tela r. capi-
tis diminu-
tione*

Tempus est modos videamus, quibus feminæ tutela liberantur, atque naturalis libertas, quam & sexus infirmitate, & rerum forensium ignorantia amiserant, ipsis restituta est. Communes illos, ut utriusque mortem, delictum, consensum, & ejusmodi alia hic enarrare instituti ratio non fert; sed duos selectos dabimus. Primus est capitis diminutio feminæ, quæ licet minima sit, omnes tutelas tollit, non tantum pupillarem §. 4. *Inst. quib. mod. tut.* sed & perpetuam, auctore Ulpiano *tit. XI. §. 9. C. 20.* Con-
tingit

tingit autem minima illa vel adoptione, vel in manum conventionem, ut idem scribit §. 13. tit. cod. Adoptionis nomine generale est, & arrogationem comprehendit; de qua hic quaeritur, quia tutela tantum erat feminarum sui juris. Jure veteri quidem mulier arrogari non poterat, quoniam nulla cum ea comitiorum erat communitio, Gell. lib. V. cap. 19. Post vero ex rescripto Principis arrogari potuit, auctore Cajo in l. 21. D. de Adopt. & l. 8. C. cod. Tutoribus pupillaribus tanta in pupillos non erat auctoritas, ut caput liberum fidei suae commissum alienae ditioni subjicerent; quemadmodum ex Gellio discimus, dicto loco: At mulieri arrogandae tutores sic utiliter auctoritatem praestabant: quae differentia superioribus addi potest. Arrogata igitur, ne in duorum potestate esset, tutela exibat. Pariter & quae in manum convenerat, maritum parentis loco habebat ejusque potestati soli subiciebatur. Manus Latinis pariter, ac Hebraeis & Graecis, pro imperio & potestate usurpatur; unde in manum convenire, est in potestatem ac familiam mariti transire. Fiebat id tribus modis, farre coemtionem, & usu. Sive enim solenni farris sacrificio Diis nuptialibus facto, sive per aes & libram coemta, sive per integrum annum usucapta, in familiam mariti commigraret, se suaque omnia ad eum transferebat uxor, ita ut in dominium ejus veniret jure mancipii, & capite minuere-tur, & sustineret speciem liberalis servitutis, ut Servius ad IV. Encid. vers. 103. & Gellius lib. IV. cap. 3. memoriae prodidere. Exibat ergo ex patris potestate, cum in duorum manu simul esse non posset, Tacit. IV. Annal. cap. 16. Hoc vero mortuo, solvebatur etiam tutela, quae in libero homine tantum insistit, & quavis capitis diminutione perimitur. Hinc Cato apud Livium lib. XXXIV. c. 2. ex instituto majorum feminas in manu parentum, fratrum, viro-

E

VIII

rura esse ait. & Boëtius illa Ciceronis verba in Topicis: *Si ea mulier testamentum fecit, quæ se capite nunquam dimi-
nuit, non videtur ex Edicto Pratoris secundum eas tabulas
possessio dari, illustrans, ad rem scribit: Mulieres antiquo
jure tutela perpetua continebat. Recedebant vero à tutoris
potestate, quæ in manum viri convenissent: itaque fiebat eis
prioris status permutatio, & erat capite diminuta, quæ viri
convenisset in manum. &c. De hac in manum conventionem
egisse Prætorem in l. 2. D. qui satisd. cog. & Ulpianum in l. 2. §.
his D. de cap. min. Cujacius sibi persuadet lib. IV. Obs. cap. XI.
nescio an aliis.*

§. XXII.

*Non conven-
tione in ma-
trimonium*

At vero probe hic distinctio observanda est, quam ex idoneis vocum antiquarum enarratoribus, indicavit Aulus Gellius lib. XVIII. Noct. Att. cap. 6. inter matresfamilias & matronas, sive inter uxores, quæ in manum & mancipium maritorum convenerant, & eas, quæ tantum in matrimonio erant, sui juris cetera & rerum suarum dominæ, præter dotem, quam viro attulerant. Hæ enim non in mariti sed in alterius tutela fuere: Plures autem mulierculæ, jam ab Augusti ævo, corruptis moribus opibusque auctis in matrimonio, quam in manu esse maluerunt. Tacit. *dicto lib. IV. c. 16.* Ipsa Livia, Augusti conjux, sic nupsit, ideo, ante quam jus trium liberorum obtinuisset, lege opus fuit speciali, uti res suas administrare posset sine tutore, *à usu novis* verba sunt Dionis Cassii lib. XLIX. Huc etiam Vir Clar. Schultingius referendam putat inscriptionem apud Gruterum pag. 552. n. 2. ubi mulier aliqua monumentum fecit SIBI, CONJUGI, ET TUTORI suo. Eademque ratione Pudentilla, Apuleji uxor, quod in manum non convenerat, tutorem habuit: Verba ejus in Apologia circa finem ita se habent: *Dixistis, me magis de pecunia*

pecunia mulieris pulcherrimum prædium meo nomine emisse. Dico, exiguum herediolum sexaginta millibus nummum: id quoque non me, sed Pudentillam suo nomine emisse: Pudentilla nomen in tabulis esse: Pudentille nomine pro eo agello tributum dependi: præfens est Quæstor publicus, cui depensum est, Corvinus Celer, vir ornatus: adest etiam tutor, auctor mulieris, vir gravissimus & sanctissimus, omni cum honore mihi nominandus, Cassius Longinus.

§. XXIII.

Alter modus, quo feminæ ab hac tutela liberatæ, est II.
 jus trium liberorum; quod variis privilegiis Augusti lege *Solvebatur*
 Julia & Papia, in honoribus adipiscendis, in munus *tutela jure*
 immunitate, in jure Quiritum adipiscendo, etiam in li- *liberorum*
 beratione à tutela fuit ornatum. Auctor enim incertus
 in fragmento supra §. 13. pag. 19. relato, testatur: *Mulie-*
rem, jus trium liberorum habentem, sine tutoris auctoritate
manumittere posse. Cui accedit Plutarchus, Trajani Im-
 peratoris æqualis, qui in vita Numæ cap. XVIII. ubi præ-
 mia & honores Vestalium exequitur, hoc modo scribit:
Honores magnos Numa iis tribuit, in quorum numero est,
quod vivo patre testari possint, atque NB. alia facere, sine
tutore (ἀνευ προσώτου) eo modo & jure, quo matribus trium
liberorum id permissum. Verum non Numa illis hoc privi-
 legii dedit, cujus tempore jus illud erat ignotum, sed Au-
 gustus, ut ex Dione Cassio bene observavit Justus Lipsius
 de Vesta & Vestalibus cap. XII. Ait Plutarchus, Vestales
 jure trium liberorum subnixas, testamentum facere potu-
 isse, *ἢ ἄλλῃ & alia*, ea scilicet, ad quæ alias tutoris au-
 ctoritas requirebatur, præeunte Ulpiano fusius à nobis ex-
 plicata §. 10. & seqq. In his §. 14. enarravimus alienatio-
 nem rerum Mancipi, cui necessario tutor adhibendus, nisi
 mulier tres liberos superstites haberet, eosve amisisset, vel
 bene.

beneficio Principis jus liberorum esset consecuta. Talis erat STATIA IRENE, quæ JUS LIBERORUM HABENS, M LICINIO TIMOTHEO DONATIONIS MANCIPIATIONISQUE CAUSA monumentum sine tutore, H. S. N. I. MANCIPIO DEDIT in lapide apud Gruterum pag. 1081 quem erudite illustravit Doctissimus Brummerus ad Legem Cinciam cap. XIV. Discrimen autem hic, ut alibi in Scto Tertulliano & successione liberorum, servatum est, inter ingenuas & libertinas, illæ per tres, hæ per quatuor demum liberos tutelam evadebant. Ulpianus tit. XXIX. §. 3. *Lex Papia Poppæa libertas quatuor liberorum jure tutela patronorum liberavit, & cum intulerit, jam posse eas sine auctoritate patronorum testari &c.* Et hoc addam, ex his discrimen muliebris tutelæ à cura notasse Jac. Gothofredum in *Notis ad L. Jul. & Pap. pag. 324.* quod mulieres propter liberos à tutela liberantur, minores à cura nequaquam, ut ad L. Juliam scribens Ulpianus in *l. 2. D. de Minor. testatur.*

§. XXIV.

Quando cessavit incertum

Quousque muliebris hæc tutela apud Romanos in usu fuerit, non facile dictum est. Nisi quod crescente muliebri licentia & labascentibus illius Reip. moribus, hæc quoque prudentiæ civilis pars feminarum impudentiæ sensim succubuerit. Papinianus equidem in *l. 13. D. §. 3. de Tut. & curat. dotis.* patronum tutorem esse desinere scribit, si puella duodecimum annum impleverit, ac tum dari curatorem desideranti feminae minori eundem, qui fuerat tutor: nollem tamen cum Cujacio inde quis colligat, Severi Augusti ævo tutelam nostram profus cessasse, cujus Apulejus & Ulpianus, tanquam ætate sua usitatæ, adeo crebram mentionem fecere. Adhæc curatores simul cum tutoribus habuisse mulieres viripotentes, & loca Jurisconsultorum multa

multa à Triboniano ad jus novum inflexa esse, diximus supra: quanquam nec omnia interpolata, si credimus summo Cujacio, qui tutelæ hujus vestigia in Pandectarum fragmentis se reperisse putat *lib. VI. Obs. cap. II. & lib. XXII. in Pandectis* *ejus vestigi*
cap. 20. Nec tamen inficiabor ex eo tempore, quo minoribus, etiam bene rem suam gerentibus, promiscue curatores dari præcepit Antoninus Philosophus, nutasse tutelam: quia ad ea, quæ ante tutore tantum auctore fiebant, velut ad dotem dicendam, etiam simpliciter curator datus *l. 7. D. de Tut. & cur. dat. l. 60. & seqq. de Jure dot.* quæ & alia loca à Triboniano esse mutata, vix dici posse, causatur Bachovius *ad pr. 1. Quib. mod. tut. fin. n. 4.* Plane *in Codice* post Constantini tempora, feminae puberi curator dandus *nulla* esse dicitur in Codice *l. 7. C. Qui pet. tut.* ut vix muliebris tutelæ vestigia in eo supersint. Quod ad maritum attinet, is jam ex oratione Divi Marci, quam & Senatusconsultum secutum est, uxori minorenni curator dari non potuit, nec furiosæ: in tantum, ut sciens prudens datus infamia notaretur *l. 14. D. de Cur. sur. l. 4. l. 17. C. de Excusat. tut.* Cujus ratio hæc videtur esse, ne maritus rationes vel perblanditias interveteret, vel earum redditio materiam jurgii inter conjuges, cum uxor majorennis facta, aut respuit, præberet. Bonorum autem dotalium erat dominus *l. 30. C. de Jure dot. paraphernalium regulariter cunctos & administrator l. 9. §. 3. D. de Jure dot. l. 95. D. ad L. Falc.* ut tamen sine uxoris consensu solius hic nihil posset *l. 8. C. de Pact. conv. sup. dot.* Reliqua bona uxor non minus, ac vir, extra intercessionis causam, libere obligat ac alienat *l. 6. C. de Revoc. donat. l. 12. C. de Pign. l. 2. C. ad Sci. Vellej.* Ut tamen si perfectæ ætatis sit & sanæ mentis, marito rerum omnium, quas extra dotem habet, administrationem concedere possit, & si non prohibeat tacite com-

te commississe intelligatur, *l. ult. C. de Pact. conv. l. 21. C. de Proc.* ubi rationem addit Constantinus: *Ne femina persequenda litis obtentu in contumeliam matronalis pudoris irreverenter irruant, & conventibus virorum vel judiciis interesse cogantur.* Ceterum id mirum videri possit, cur Justinianus, Imperator oppido mulierosus, & rei uxoriæ, in gratiam reverendissimæ suæ Theodoræ, valde intentus, in usum non reduxerit tutelam hanc, ad præsidium sexus infirmioris reperram; nisi forte ipsum movit, quod dubia varia inde oriuntur, & actibus bona fide gestis, quibus indifferens sæpe solemnitas defuit, evertendis malevoli ea abuti possint & abutantur: feminæ item absque curatore læsæ quandoque, exemplo minorum, in integrum restituantur *l. f. C. de Juris & facti ign. l. 3. C. Tb. de integr. rest.*

ur Justinianus eam non reduxerit?

CAPUT II. EXPONIT JUS GERMANICUM.

§. I.

Ratio instituta

DE prisca Romanorum sexus sequioris tutela prolixius aliquando egimus hæctenus; sicut curren- te rota, quæ urceum instituerat, amphora sæpius exire solet. Nunc instituti ratio ad Germanos nos vocat, quorum tutelæ longius inhærendum foret, nisi à recentioribus, Mevio, Carpzovio aliisque Saxonis Jurisconsultis passim, magis, quam isthæc Romana, esset exculata atque illustrata. Selectiora igitur quædam, & non pertrita, nec Pragmaticis ingrara dabo; sequutus ea in re consilium Aristippi, qui consultus, quid adole-

adolescentibus tractandum putaret, id respondit, quod quum viri evasissent, ad usum vitæ maxime commodum esset futurum. Ad hæc autem antequam perveniamus, à primis incunabilis & velut ab ovo res repetenda erit, ut non heri aut nudius tertius tutores apud nos exortos, sed ab ultima gentis nostræ origine, eos jam in usu fuisse patescat. Tacitus quidem de Mor. Germ. cap. VIII. memoriam prodidit, sanctum aliquid & providum inesse feminis, nec aut consilia earum aspernanda, aut responsa negligenda, credidisse Majoros nostros. Maris tamen naturam digniorem atque imperantem esse simul agnoverunt, sexumque infirmum, cui valde metuebant, suæ custodiæ atque curæ subjiciendum existimarunt: sicut vetustissimi Galli, uxores suas earumque fortunas in potestate & tutela sua habuisse, traduntur à Cæsare lib. VI. de Bello Gall. cap. 18. Mansit hic mos apud Gentes origine Germanos omnes, ut feminæ nuptæ in maritorum, viduæ & puellæ parentibus orbatæ in agnatorum tutela essent. Longobardorum Rex Rotharis lib. 1. tit. 10. circa annum 640. constituit: *Nulli mulieri libera sub regni nostri ditione, lege Longobardorum viventi, liceat in suæ potestatis arbitrio, id est, sine mundio vivere.* Mundium notat tutelam muliebrem, ab ore, hoc est, orando & loquendo, quod feminæ causam in judicio & extra judicium agere debebat. Hinc *mundiata* mulier, quæ in mundio est. In Legibus Luitprandi Regis Longob. rubrica tit. 68. est: *De mundiata in sacramentum missa.* Inde & *mundualdus* tutor in Tabulario Casauriensi: *Ego Adalberga filia quondam Luponi, consentiente mihi Sigolfo filio & mundualdo meo, concedo ad usum fruendum vobis.* Eadem notione *Mundiburnum* dixit Burchardus Wormatiensis in lege Familiæ: *Si quis filiam alterius vi rapuerit, cuncta venimenta, quibus tunc induta fuerat, quando rapta est, singulariter*

Tutela perpetua apud Germanos

mundium vocatur

tutor mundualdus

gulariter

ulariter in triplum patri ejus vel mundiburdo restituat. Ab hac voce depravata & contracta Gallorum & Belgarum *Munbour, Momboor, Momber, Voornomber* fluxere, non à *Mondborg* fidejussor, quod Grotius volebat *lib. 1. manud. cap. 4.* Videatur Kilianus in Diction. Menagii pag. 320. Tutor vocatur in antiquissima lege Saxonum cap. VII. apud Leibnitzium tom. I. Script. rerum Brünsvicens. pag. 79. *Qui viduam ducere vult, offerat tutori pretium emtionis ejus, consentientibus ad hoc propinquis ejus. Si tutor abnuerit, convertat se ad proximos ejus.*

§. II.

Vidua in tutela filiorum

Satis testimoniorum de perpetua Germanorum tutela. At modus ejus, & ratio deferendi non omnibus eadem. Quod enim supra pag. 10. singulare apud Græcos fuisse demonstravimus, viduas matres filiorum subijci tutelæ, idem apud Germanos obtinuit, qui viduas non in suorum, sed in defuncti mariti agnatorum manu esse voluerunt. Vetus charta apud Baluzium in Appendice ad Agobard. Respondit ipse Sisenandus: *vere ipsam Gundi uxorem habeo, quod mihi ad legitimum matrimonium tradidit Amelfredus filius ejus, cum Mundualdo suo. Et illud, quod dicit, quod veste religionis induta post mortem Justonis, qui fuit anterior vir ejus, non est veritas. Et statim: Et ipse Sisenandus dedit guadium (cautionem) ipsam Gundi uxorem suam, ad placitum adducendam una simul cum Amelfredo, filio & Mundualdo suo, quem dicebat ei ad uxorem tradidisse, posito inter eos constituto. Item: Et dixi, quod mihi eam ad uxorem tradidit Amelfredus filius & Mundualdus ejus. Apertius id constat ex alia charta Tabularii Casauriensis, apud Cangium in voce Mundium; cujus verba sunt ista: *Ego Helegri-na, filia quondam Caroli --- consensu & voluntate, de filio meo Alperto, in cujus mundium ego permanco, venundavi.*
Eodem*

Eodem spectat lex antiqua Longobardorum lib. 2. tit. 6. §. I. tit. 37. §. 4. & clarior Saxonum tit. VII. *Qui mortuus viduam reliquerit, tutelam ejus filius, quem ex alia uxore habuit, accipiat: si is forte defuerit, qui frater est defuncti: si frater non fuerit, proximus paterni generis, vel ejus consanguineus.* Eleganter docuit Shilterus Exerc. XXXVII. §. 241. rationem hujus juris ex jure familiæ pendere, quod maritus, veteri Germanorum more, sibi ac familiæ suæ acquirebat; hoc effectu, ut si vidua ad secunda procederet vota, novus maritus emtionis pretium tutori solvere teneretur. Idem vetusti hujus juris vestigia in jure Provinciali Saxonico & Suevico latere ostendit. Sic enim lib. I. art. 23. *Wo die Söhne binnen ihren Jahren sind, ihr ältester ebenbürtiger Schwertmagt, nimmt das Heergewet allein, und ist der Kinder Vormund daran, bis sie zu ihren Jahren kommen.* Et in fine: *Er ist auch der Wittben Vormund, bis daß Sie einen Mann nimmt, ob Er ihr ebenbürtig ist.* Jus Suevicum similiter cap. XXVII. nisi quod viduæ arbitrio committat: *Er ist auch der Wittben Vormund, die weil Sie ohn Mann ist, ob Sie will, und ob Er ihr ebenbürtig ist.* Sed hoc jure non amplius utimur, ait Schilterus.

§. III.

Mulieres nuptæ autem, sicut apud Græcos & priscos Romanos in manu maritorum fuere, sic Germani quoque eas maritorum consilio regi voluere: ut viris obnoxia essent & subjectæ, neve quid aliud agerent, quam ut marito in omnibus obsequerentur. *Mariti uxorum amores* Ætate majorum nostrorum, Tacitus scribit, sic unum feminas accepisse maritum, quo modo unum corpus, unamque vitam; ne ulla cogitatio ultra, ne longior cupiditas, ne tanquam maritum, sed tanquam matrimonium ament: quin ipsis incipientis matrimonii auspiciis admonitam, venire se laborum periculorumque

apud veteres
Germanos

rumque sociam, idem in pace, idem in prælio passuram ausuramque. Inde in hunc diem pro lege observata bonorum omnium communio descendit, observante Grotio *de Antiquit. Reip. Batav. c. 2.* Nuptiis quoque filiae patriae potestate liberabantur, unde quos Cæsar *lib. VI. de Bell. Germ.* impuberes dixit, Græcus ejus interpretes ἀγέδους vertit, idque vox *Freihen*, *matrimonium* inire satis indicat. Maritus vero sponsam coëmebat pariter, ac apud Romanos, quod potestatis maritalis erat indicium. Fredegarius enim in Gregorii Turonensis historia epitomata *cap. XVIII.* testatur, apud Francos sponsum sponsalia initorum, sponsæ obtulisse solidum & denarium, idque secundum legem Salicam *tit. IV. cap. 1.* Per anulum quoque manus, per calcamenta pedes sponsæ vinciebantur, in subjectionis signum; auctore eodem Gregorio *in vitis Patrum cap. XX.* Hinc maritus uxoris mundium ab ejus parente acquirere dicitur in *Lege Alem. tit. 54.* & Rex Rotharis, cum in *L. Longob. lib. 2. tit. 10.* mulierem in Selbstmundo vivere prohibuisset, subjicit limitationem, *nisi semper sub potestate viri.* Inde & Speculum Saxonicum *lib. I. art. 45. §. 5.* fancit, maritum esse tutorem uxoris legitimum, post thalami consensionem: *Und ob woll ein Mann seinem Weibe nicht ebenbürtig wäre, so ist er doch ihr Vormund, und sie ist seine Genossin, und tritt in sein Recht, wann sie in sein Bette tritt.* Adde Constitutionem Augusti Electoralem XV. parte II. quam sex & triginta definitionibus illustravit Carpzovius, & Jacobi Diss. *de Curat. mulier. Sax.* habita *Lips. 1688.*

§. IV.

Et recentiores

Eadem hæc curatela maritalis variis etiam locorum consuetudinibus & Statutis, tum ob sexus fragilitatem, tum ob mariti honorem, tum denique propter utriusque utilita-

utilitatem resuscitata est & confirmata, ita ut maritus hodie sub nomine des *Chevoztz*, oder *Ehelichen Vormundes* in plerisque regionibus venire soleat. Vid. Brunnem. *ad l. 4. C. de Excusat. n. 3.* Jure Callico *Mari & Bail* vulgo appellatur tutor muliebris, in consuetudinibus municipalibus; idque ex prisca maritorum potestate, cujus meminit Cæsar l. VI. d. B. G. c. 6. Vid. Charondas *ad conf. Paris. art. 223.* & Baquetus *du Droit e' aubaine c. 17 n. 5.* De Hispanorum tutela perpetua & generali testatur Alphonsus de Alzeved. *ad Reg. conf. Hisp. lib. V. tit. 3.* Florentiæ, Papiæ, Eugubii, Mediolani, & aliis quam plurimis Italiæ locis, sine mariti consensu, uxorem testari, aut contrahere non posse, docet Baldus *lib. 1. conf. 438.* & in l. velles *C. de Revoc. donat.* & Pancirolus *lib. 1. var. lect. cap. 92.* De Bavaria, Balthaf. *1. Resol. jur. Bavar. 14.* De Belgio, Burgundus *ad consuet. Flandr. tr. 3. n. 1.* & Voëtius *ad. tit. de judic. n. 14-19.* & de ritu nupt. *n. 41. ad 62.* de Frisia Occidentali Sande *lib. II. tit. 4. def. 1.* & Herbajus *Rev. quotid. cap. 13.* Frisiæ Orientalis hoc est Statutum: *Alle unjährige olderlose Kinder, und alle Frauens Personen schoelen hebben einen gebohornen ofte gekobrnren Vormund. Eene Jonckfroue, Maget, ofte Weduwe, ofte ander Frauens Persohnen schoelen nicht moegen versetzen, verkopen, verpanden Hues, Erse ofte Werse, dann die Froue mit verloeve oebres Mannes, und die Jonckfroue und Weduwe mit orlof des Richters.* At noviori consuetudine ad jus civile reductum esse, compluribus supremæ Curix provincialis præjudiciis comprobatur Cl. Eyben *in Diss. de tutela fact. p. 1. membr. 1.*

§. V.

Jure patrio Bremensi tutoris auctoritas olim adeo necessaria fuit mulieri, ut ne quidem testimonii dictio ei permitteretur sine curatore. Ita in Ordehl 38. *Dar en mag neen*

neen Paape edder jounge Frouwve jecmand vortheugen vor un-
 sen Herren Vagede, idt sy öbme erlövet, edder entfangen mit
 Vormündern. Id quod nunc quidem usu non servatur, &
 plerisque rationem habere non videtur: At infra osten-
 demus hunc vetustissimum gentium Germanicarum fuisse
 morem, ut mulieres personam standi in judicio non habe-
 rent. Quod ad maritum tutorem attinet, notatu digna
 sunt verba Magnifici Domini Glossatoris Krefftingii, quon-
 dam Consulis dignissimi, ad tit. IV. de testam. & donat.
 §. 4. *Es lassen die Sächsische und Bremische Rechte nicht zu,
 daß die Frau ohne ihres Mannes guten Willen ihre Gübter
 vergeben oder entfrembden möge. Zudem ist laut Sachsen
 Rechts die Frau in Gewalt ihres Mannes, und Er ist der
 Frauen Vormünder.* In Statuto Hamburgensi part I. tit. 9.
 art. 5. expresse dicitur: *Der Frauen Vormund ist ihr Mann,
 so lange er lebet.* De Jure Lubecensi & praxi communi
 Mevii verba addam ad lib. 1. tit. 7. art. 4. n. 4. *Moribus
 nostris in universa fere Germania jus illud antiquum receptum
 reperitur, nam ex istis femina perpetue tutela ferme subja-
 cent.* Cum quo facit Brunnemannus ad l. 2. C. Qui dare
 tut. *Hodie non tantum Jure Saxonico, sed etiam consuetudi-
 nario passim ubique locorum, mariti sunt tutores ac curatores
 uxorum legitimi, Ehevögte.* Nec tamen inficiari ausim, in-
 troduceto semel Jure Romano, quasdam provincias juri
 patrio repudium misisse; vel quia prisca feminarum sim-
 plicitas cessare, vel quia curatela illa litium nimis ferax
 esse videbatur. In Gallia feminas inuptas, si justæ æta-
 tis sint, nullius viri auctoritate regi, scribit Duarenus ad
 tit. de Ritu nupt. pag. 245. In Pomerania Mevius part. V.
 dec. 99. narrat, arbitrio mulierum relinqui, utrum Cura-
 torem petere velint; nec ne, & illas nihilominus sine ejus
 consensu agere & contrahere posse. Quin hodie in dubio
 pro

Hambur-
 genses Lu-
 beccenses.

Non tamen
 apud omnes.

pro jure civili standum, & marito de receptitiis in **Che-
vogts Nahmen**, vel als **Chevogt** seiner **Haus-Frauen** agen-
ti, exceptionem legitimationis valide opponi posse, scribit
Hahn. ad Wef. *de tutel. n. 5.* & Esbach. ad Carpz. *p. 2. c. 15.*
def. 1. Quibus junge Mev. *p. III. dec. 335.*

§. VI.

Liquet ex his tutorem mulierum alium esse *legitimum*, *Maritus est*
alium *dativum*. Legitimus est maritus, qui statim ex nu- *tutor legiti-*
prians, postquam thorum conjugalem est ingressus, sine de- *muse*
creto, ipso jure curator efficitur, licet minorennis ætate sit,
eo quod tum ex patria & curatoria potestate exit, atque
ex statuto majorennis efficitur. Mulier vero contractis
intra minorennitatem nuptiis curatela pristina liberatur. Si
majorennis nubit, hoc ipso velut in minorennium classem
rejecitur, & marito, tanquam tutori suo, incipit esse sub-
jecta. *Land N. l. 1. art. 45. & lib. 3. art. 45. Carpzov. p. 3.*
c. 23. def 30. n. 5. Stryck. vs. mod. Pand. ad lib. 27. tit. 1. §.
7. Dativi autem à Magistratu jurisdictionem, etiam infe- *ceteri dativi.*
riorem, habente ex officio, vel ad petitionem feminæ, da-
to curatorio constituuntur, postquam manu stipulata **den**
Handschlag, vel tactu baculi judicialis, **mit Angelobung**
an den Gerichts-Stab, fidem promissere. Dantur Cura-
tores omnibus feminis, virginibus & viduabus; etiam ex-
traneis in Saxonia negotium gesturis. Personæ tamen il-
lustres jurisdictionem habentes, & Ecclesiasticæ jam jure
Germanorum mediæ ævi fuerunt exceptæ, & nunc exci-
piuntur. Vid. Schilterus *Ex. X. §. 18.* Nescio tamen an ad
has referam chartam antiquam ab Alamannis Rege Caro-
lomanno scriptam, in qua Corauvina, *ancilla Dei* donat,
tutore auctore, sed ejus nomine non indicato, quod hodie
tamen requiritur, si donatio rata esse debeat. Indi-
cavit eam Goldastus in notis ad Dosithei fragmenta, &
digna

digna est, quæ hic legatur: *In Dei nomine: ego Cotauvina ancilla Dei, dono atque trado monasterium Sancti Galloni, ubi ejus sacrus requiescit corpus. Et hoc est, quod ego in Lutinnach visura sum habere, & in alio loco, qui dicitur Bessindorf, & in locis, campis, silvis, & omnia, que inibi visura sum habere, & casatos tres his nominibus, Ragingerius cum infantibus suis, his nominibus Rigbero, Wantilone, Waltricho, & uxore sua Fastrata, & filio eorum Wolfrido, & seruo ejus Isamberto, & alio seruo nomine Woto & Haccone, qui est in concambio cum Wichardo, si redimere se vult, det alium mancipium XI. manuum longum. Hi sunt testes, qui presentes fuerunt & signaverunt. Sig. Cotauvina, qui hanc traditionem fieri rogavit. Sig. Wichardi SIG. TUTO. sig. Wotahar, sig. Amalger, sig. Theotbald, sig. Malcrot, sig. Tuilo, sig. Wolfberti, sig. Aslbari.*

Ego itaque Albinus clericus rogatus ab Cotauvina hanc cartam scripsi sub die VII. Kal. Octob. in anno 1. Regnantie Carolomanno Rege.

§. VII.

*Auctoritas
eorum quan-
do interpo-
nenda*

Officium tutoris dativi (maritus enim dominus & legitimus administrator est) pariter ac apud Romanos, non consistit in rebus administrandis, sed interponenda saltem auctoritate, sive integranda persona mulieris fragilis & multis captionibus obnoxia. Consensus ille apud Saxones 1. specialis esse debet, 2. non verus tantum, sed & expressus, 3. tempore celebrati negotii interpositus; anticipatus vel ex intervallo per ratihabitionem additus nil operatur. Carpzov. p. 2. c. 15. def. 30. 31. Quæ sententia licet juri Romano conveniat, vide supra pag. 19. ab ea tamen non immerito recessit Berger. in *Elect. proc. execut.* §. 18. p. 22. & Titius in *Jure privato lib. VI. c. 19. §. 9.* quos in responso secuti sunt Jurisconsulti Halenses apud Stryck. in *Uf. mod. lib.*

lib. 26. tit. 8. §. 3. In Hollandia plane & Frisia, ubi consensus mariti solemnitatis causa non adhibetur, sufficit maritum in universum uxori potestatem rerum suarum fecisse; aut scientem & præsentem non contradixisse; vel negotium rati habitatione sua firmasse *arg. l. 5. C. de Nuptiis. l. ult. C. ad SCT. Maced. Sande lib. 2. tit. 4. def. 4. Rodenburg de Jure conjug. tit. 3. cap. n. 15. Harbaj. rer. quot. cap. 13. §. 18.* Ceterum negotia consensu curatoris celebrata valida *ejus effectus.* sunt, ex iisque femina efficaciter conveniri potest. Sine curatore celebrata nulla sunt, nec naturaliter obligatur mulier: quia par ejus & pupilli est ratio, cujus obligationem naturalem, si quæ subest, lex positiva reprobatur, ut tamen fidejussores teneat obstrictos, & ipsa, si locupletior facta, civiliter teneatur. *arg. l. 5. pr. D. de Auct. tit. l. 41. D. de Cond. indeb. Carpzov. d. 6. def. 7. Grot. Manud. ad Jurispr. l. 2. c. 5. n. 38.*

§. VIII.

Verum, quo magis indoles hujus tutelæ Germanicæ *Novem dif-* elucescat, age, eam cum cura illa, cui jure Romano *ferentia inter* minores, prodigi, furiosi, & his similes subjeñti sunt, *tutelam hanc* com-
ponamus; sic enim diversa longe potestas se ipsam *& curam* ostendet, nec à tutela Romana, nec à cura ad hodiernum *Romanam.* jus maritorum vel curatores sexus recte trahi argumentum, liquabit. Equiparantur quidem hoc respectu mulieres minoribus, adeo ut in Statuto Hamburg. P. 1. tit. 9. art. 1. dicatur: *Alle Frauen und Jungfrauen werden nach unserm Stadt-Rechte unnmündig gehalten:* certum tamen est in multis feminas à minoribus differre. Mevius ad Jus Lubecense *l. 1. tit. 7. art. 4.* quatuor tantum differentias dedit, at plures, nisi fallor, dedisse oportebat. I. esto, quod minor curatorem non habens valide contrahit, femina sive habeat nec ne, nihil agit, sine curatoris consensu. II. Curator

rator cum minore contrahere non potest, noster mobilia recte à muliere emit; maritus etiam quemadmodum Romæ ab uxore emere & commodato accipere poterat, sic magis jure hodierno: Novi tamen curatoris auxilio sic eam indigere vult Carpz. *dict. c. 16. def. 23. 24.* III. Bona minorum non nisi urgente æris alieni necessitate & decreto Magistratus alienari possunt. At mulier majorennis solo tutoris, vel mariti consensu valide vendit, donat, alienat. Carpzov. *p. 2. c. 23. dec. 31. Mev. ad Jus Lub. d. l. n. 8.* IV. Curatores sub finem administrationis ad rationes reddendas, minoresque indemnes præstandos tenentur: Noster autem tutor ad neutrum tenetur; nec quidem officii nomine, si dolus absit, conveniri potest. Unde Neostadius scribit: Rem pupilli salvam esse debere, mariti vero potestate rem mulieris universam absorberi posse, si pactis nuptialibus aliud non sit cautum *de pactis antenupt. Obs. 9.* Hinc V. fluit nec ad inventarium teneri tutorem, quia non administrat. Adeo ut nec in marito repertorii sit usus, si dos certa sit, & testibus aut instrumentis probari queat; sin secus, catalogum illatorum negare uxori foret iniquum. VI. Bona curatorum minoribus pignore legali devincta sunt: mulieri tacitum pignus non competit; nec in bonis mariti, pro dotis restitutione. Sande *lib. 2. tit. 4. def. 1. Frantzk. p. 1. ref. 17. n. 68. Berlich. p. 1. concl. 67. n. 25.* VII. Curatores inviti ad curam suscipiendam coguntur, hoc munus regulariter invitis non defertur. Muller *l. 4. Semestr. c. 23. Carpzov. dicta c. XV. def. 28.* Minores præterea læsi VIII. ex suis contractibus consentiente curatore initis, in integrum restituuntur. At mulieres majorennis non restitui cum Mollero, Rauchbar & Berlichio existimat Carpzov. *d. c. def. 33. & Mevius ad Jus Lub. d. l. n. 11.* In alia omnia tamen abivit A. C. Jacobi, necessitatem habendi

bendi curatorem opponens, qua feminae minoribus exaquantur, in *diff. inaug. de in integr. restit. mul. cap. 2. habita Wittsb. a. 1671.* Adstipulatur huic Cl. Schilterus *Exerc. ad D. XI. §. 9.* & ostendit, non tantum Imperatores Honorium & Theodosium in *l. 3. C. Th. de in int. restit.* quæ à Justiniano in *l. 8. C. de in int. restit. min.* castrata est, mulieribus consultum ivisse, sed & Rogerii Regis & Friderici Imperatoris constitutionibus, eas, si non modice & in judicialibus læsæ fuerint, in integrum restituendas, id quod moribus ad extrajudicialia sit extensum. Vid. Richter *dec. 27. n. 33.* & *vol. 2. conf. 484. n. 9.* Carpvov. *proc. 13. 1. 194.* & *p. 1. c. 26. D. 23.* Abusum tamen restitutionis in feminis, non ferendum esse, docuit Mev. *p. 1. dec. 134. & 218.* Lyncker, *dec. 453.* Quicquid est, in locum hujus aliam differentiam substituere licebit, vel si mavis IX. addere, quod minor curatore eodem in omnibus uti debet: mulier vero, quamvis Curatorem generalem habeat, ad hunc illumve actum eligere specialem potest. Lynck. *dec. 1466.*

§. IX.

Missis differentiis, nunc ad negotia progrediamur, in quibus Curatoris consensus requiritur, vel non. Apud Romanos supra vidimus p. 15. & seqq. mulieri auctoritate tutoris opus fuisse, si lege vel judicio agat, si se obliget, si nubat, dotem dicat, testamentum condat, manumittat, hereditatem adeat, rem mancipi alienet, tutelam liberorum suscipiat, & ut generaliter dicam, si quodvis civile negotium gerat. At quia mores Germanorum his per omnia non respondent, Curator mulierum *ad litem*, ab eo, qui *ad negotia* datur, & in hoc rursus Jus Saxonicum commune ab Electorali probe distingui debet. Ad negotia judicialia indistincte Curator olim requisitus est. Speculum Saxon. lib. II. art. 63. *Es mag kein Weib Vorsprech sein,*

G

sein, noch ohne Vormunden klagen. Das vorwirckte Ibn allen Calburnia, die vor dem Richter misbarte vor Zorn, do ibr Will an vorsprechen nicht mogt fortgeben. Ineptit Auditor Speculi, Ecco de Repkaw, vel quod proprium ejus nomen, Eyke van Ribikouwe, quando originem hujus prohibitionis ex *l. 1. §. 5. D. de Postul. petit.* Verba Ulpiani: *Origo introducta est a Carfania, improbißima femina, que invereccunde postulans, & Magistratum inquietans, causam dedit edicto.* Sic Florentiæ legitur. Alciatus *C. Afrania* restituit ex Valerio Maximo lib. VIII. cap. 3. §. 2. in antiquis autem libris fere *Calburnia* habetur. At non ex Jure Romano Saxones hoc recepere, nam & diu, ante ejus receptionem, Longobardorum aliarumque Gentium Germanicarum hoc fuit institutum, ut mulieres sine curatore personam standi in judicio non haberent, quod velex unico *K. und K. Land-Recht. IV. art. 58.* constat. Adhæc Prætoris edictum tutorem non exigit, nec mulierem pro se postulantem repellit. Magis autem ineptit interpretes illorum verborum Latinus, quod verbum *misbarte* explicat: *Quæ sexus verecundiam coram Rege ostendit, id est partem, qua mulier erat, quam Pontifex alicubi simpliciter pudentiam appellavit. Pudet nugarum! Vel sola sexus imbecillitas, & litis pericula, tum cura rei familiaris, pudor item & verecundia (unicum & optimum feminarum ornamentum) castos movere potuit Germanos, ut à tribunalibus filias uxoresque arcerent. Quibus alia adhuc ratio accedebat, quod mulier negans dicta aut pacta esse, quæ confessa erat aut egerat coram judice, non poterat convinci, neque ex protocollo, neque per testes, aut Scabinos; quia jus non calluisse, & in circumstantiis facti sine Curatore læsa fuisse præsumebatur. Spec. Sax. l. 1. art. 46. quem illustrat Schiltnerus Exerc. X. §. 20.*

§. X.

Jure Saxonico hodierno expeditum est, feminam ne pro se quidem postulare, nec se defendere sine curatore posse. Carpzov. *p. 1. c. 1. def. 30. & de jure fem. sing. dec. 3. pos. 1.* Idem Jure Wurtembergico caurum tradit Schutzius in *comp. Lauferb. pag. 98.* De Jure Lubecenfi Mevius ad *p. 1. tit. 7. art. 1. n. 18.* De Gelria, Transilvania & vicinis provinciis Sande *lib. 11. tit. 4. def. 3.* De Gallis, Hispanis aliisque Wibelius *de Contract. mulier. cap. 1. n. 36. 47. & cap. 3. n. 253.* ubi plures laudat, & imprimis ex Busio confirmat, moribus Germaniæ pleræque & Belgicæ, postulare pro se non posse mulierem, nec ad actum voluntariæ quidem jurisdictionis, eam legitimam standi in judicio personam habere. Adde Coler. *I. decis. 12.* Maurit. *p. 1. conf. 2. n. 13.* Lyncker. *decis. 1308.* ubi præjudicium. Aliquando autem mulier negotia judicialia sine curatore tractat, ut causas criminales & matrimoniales. Voet. ad *tit. de judic. n. 17.* Mev. *p. 1X. dec. 16.* Sine eo quoque condit in judicio testamentum, fert testimonium, offert se ad jurandum, jusjurandum præstat, & appellationem interponit. V. Jacobi *dict. diff. cap. 4. §. 15. 16. 17.* Ceterum mulieri curatorem ad litem non habenti, judex ex officio dat: quod si maritus uxorem heredem instituit, & curatorem testamenti nominavit, is confirmatus à judice ad litem admittitur. Mev. *p. 2. dec. 168.* Quod ad maritum attinet, jure Romana uxor sine eo in causis propriis in judicio subsistere potuit; sic ut maritus pro uxore & contra non conveniatur, *tit. C. Ne uxor pro mar. & uxor litem suam marito mandasse proponatur. l. 14. C. de Procur.* At Jure Longobardico actus mulieris in judicio susceptus, tum demum stabilis erat, si consenserat maritus, quemadmodum glossa explicat *legem 2. tit. X. lib. 2.* Et praxis quotidiana abunde do-

Praxis

An maritus
curator ad
litem

cet, maritos sive actio intentanda, sive per alios mota excipienda sit, sive jus agendi stante matrimonio competere cœperit, sive nuptiis vetustius, uxores à maritis defendi, sicut æquum id putavit Justinianus. *Mynf. c. 3. Obs. 53. Brunn. ad l. 21. C. de Proc. Goris Advers. tract. 1. c. 4. n. 5. Christineus ad conf. Mecklin. tit. 9. art. 1.* Apud Saxones autem prius a Magistratu curator dandus, cujus interven- tu lis vel causa ab uxore marito demandatur. *Carpz. p. I. c. 1. D. 31. Richt. I. dec. 27. n. 21. quod culpata Mey. ad Jus Lub. lib. I. tit. 10. art. 3. n. 18.* Alibi etiam, ubi jus ci- vile viget, nisi statutum vel consuetudo specificè proberur, causas suas absque curatore in judicio mulieri peragere li- cet. De Marchia *Stryck. Us. mod. lib. III. tit. 1. §. 5. & de Ducatu Brunsvicensi in rotis ad Laut, tit. de pactis.* Tantum de judicialibus.

§. XI.

*Tegotia alia
curatorem
quirunt*

Quoad extrajudicialia, jure Saxonico communi, uxo- res ubique curatoris consensu indigent, viduæ & virgines non item, quod retentum videtur ex jure Saxonum anti- quo, lib. 1. art. 45. *Mäde oder unbemante Weiber mögen wol verkaufen ihr eigen, ohne ihres Vormunds Urlaub, er sey dann Erbe dazu.* In Electoratu Saxonico autem, ut & apud Lubecenses, Hamburgenses, aliosque innuptæ pa- riter ac nuptæ hætenus minoribus comparantur, quod nullum actum sive contractum, quo patrimonium minui solet, sine Curatore celebrare possunt. Prohibentur ergo vendere, permutare, donare, bona hereditaria aut alias communia dividere, juribus suis renunciare, mutuam pe- cuniam accipere, debitum creditori solvere, aut debito- rem suum ab obligatione liberare, compromittere, trans- igere, pactum de non petendo facere, fidejubere, res suas pignori dare, aut hypothecæ subijcere, in simulta-
neam

neam investituram aliquem recipere. Mevius *ad Jus Lub. lib. I. tit. 10. art. 3. n. 13. & part. V. dec. 190.* Carpzov. *p. 2. c. 15. d. 2. 3.* Lyncker. *dec. 1016. 1041. 1141. 1406.* Adeo ut ex hujusmodi contractibus neque maritus neque uxor, stante aut soluto matrimonio conveniri queant, sed contractus sit ipso jure nullus. Carpz. *d. C. d. 1. 4. 5.* Sande *lib. 2. tit. 4. def. 3.* Leeuwen *conf. for. p. I. lib. 1. c. 7. n. 6.* Licet mulier renunciaverit formæ à Statuto inductæ, vel juraverit, nec enim juri publico totius sexus sequioris favorem concernenti, renunciatione privata aut jurejurando derogari potest, *arg. l. 5. C. de LL.* Canones tamen religionem jurisjurandi tuentur Gail. *2. O. 39.* sed quia hujus vis personam jurantis tantum afficit, ejus heredibus nullitatis querelam concedit Carpz. *p. I. C. 15. def. 1.* quod præjudicio eodem firmat Philippi *ad decis. 59. Obs. 1.*

§. XII.

Est tamen ubi uxor sine marito, mulier soluta sine ex-^{Alia non}presso Curatoris consensu contrahit, se obligat & de ex-^{item}trajudicialibus negotiis valide disponit. Nam si 1. ab alio stipulata sit, aliove modo obligationem unilateralem acquisiverit, exemplo pupilli sibi emolumentum parabit. *pr. I. de auct. tut. l. 14. C. de Procur. Mynf. c. 2. Obs. 34.* (2. Ad actus ultimæ voluntatis curatore non est opus, quia nullus læsionis est metus, & dispositio fit in casum mortis, post quam re nulla eget. Berl. *p. 2. concl. 17. n. 8.* Idem 3. obtinet in donatione mortis causa, siquidem hæc liberalitas ob revocandi potestatem gravius præjudicium non parit, quam testamentum, legato comparatur, & mortem demum confirmatur. *l. 15. l. 32. l. 37. D. de M. C. donat.* Muller. *ad C. Sax. p. 2. c. 15. n. 74.* Dissentit Schilter. *Ex. 43. 0 31.* Sande *lib. 2. tit. 4. def. 4. ibique allegati.* Præterea vitium habet regula 4. in muliere mercatrice, sive prin-

principaliter contraxerit, sive fideiusserit intuitu mercaturæ, sive delegari se ob mercaturam passus sit, sive mutuum ad mercaturam acceperit, sive merces in quibus negotiatur pignori obligaverit; sive minorennis sive maiorennis sit. Ita iure patrio Bremensi, secundum supra laudatum Glossatorem Dn. Krefftingium *ad tit. 3. de Contract.* & Paul. Coch *in Synops. Stat. Reip. Brem. tit. 3. n. 1. Lubecensi lib. 1. tit. 10. art. 1. ibique Mevius n. 57. seqq. Hamburgensi p. 2. tit. 8. art. 1. Saxonico, Novell. Elect. Augusti l. 2. const. 15. Prussico l. 1. tit. 24. art. 13. Bavarico apud Schilter. Ex. 28. §. 6. lit. d. Frisco, lib. 1. Ord. tit. 2. §. 2. Belgico, Regner, ad tit. de Sci. Vellej. Norico, Rittershuf. ad Novell. p. 1. Feminæ 5. in rebus ad œkonomiam pertinentibus libere negotiantur, valideque sine curatoris aut mariti consensu obligantur. Wibel. *de Contract. mul. c. 4. n. 292. Grotius Manud. l. 1. c. 5. n. 38. Personæ item illustres 6. quæ territoria gubernant, & Consiliariis sunt instructæ, curatore non indigent, Carpz. p. 1. c. 15. def. 9. Suendend. ad Fibig. proc. p. 196. Lyncker. dec. 797. Exciipiuntur 7. mulieres sine curatore dolum committentes vel delinquentes, quæ ad pœnam pecuniariam solvendam tenentur. l. 2. §. 3. ad Sci. Vell. Herbai. *ver quot. c. 13. §. 15. Carpzov. dist. c. 15. def. 17. Rata 8. firmaque mulieris est promissio ad pias causas, vel in id interposita, ut à captivitate vel carcere maritus liberetur, arg. l. 21. in f. C. de SS. Eccl. Lyncker. dec. 783. Mev. ad Jus Lub. lib. 1. tit. 10. art. 3. n. 45. Si curator 9. id quod mulier utiliter & ex re sua gessit, nolit ratum habere, æquum est iudicem auctorem fieri, nec curatoris aut mariti malignitas ferenda, sine causa recusantis. Sande lib. 2. tit. 4. def. 4. Porro mulier sine curatore 10. recte matrimonium init, Carpz. *Jurispr. Eccl. lib. 2. tit. 3. def. 46, 47. Moller. lib. 3. Semestr. 35. n. 2.****

35. n. 2. adeoque etiam 11. pacta dotalia, tanquam accessoria, conficit Carpz. *diät. c. def. 10. n. & p. 3. const. 20. def. 2.* Mev. ad Jus Lub. *lib. 2. tit. 2. art. 12. n. 385.* (12. Jus patronatus exercet 13. ex pacto retractus vel præcepto testatoris res vendit. Tiraquell. *in LL. connub. gloss. 8. n. 104.* Valet etiam 14. contractus præsentibus cognatis inius Carpz. *d. 18.* Tusch. *Pract. concl. tom. 7. lit. 8. concl. 599. n. 27.* nec non 15. inter matrem & liberos celebratus, Lyncker. *dec. 1079.* 16. Virgo vel vidua majorennis alienare potest mobilia infra 500. aureos Carpz. *d. c. def. 15.* maritata vero consensum mariti adhibere tenetur. Kœppen *l. 1. O. 100. n. 21.* (17. Jure Saxonico communi virgines vel viduæ sine curatore libere contrahere possunt. Coler. *decif. 67. n. 41.* Richter. *dec. 27. n. 22.* ubi præjudicium, ut & apud Lyncker. *dec. 1414.* Denique 18. quamdiu Statuto vel consuetudine juri communi Romano derogatum fuisse non apparet, extra Saxoniam contractum mulieris ex defectu curatoris impugnari haud posse, tradit Mev. *p. III. dec. 335.*

§. XIII.

Superest modos videamus, quibus curatorum nostrorum potestas finitur. *Quibus modis finitur curatela dotaliva* Dativi cessant (1.) morte mulieris vel curatoris (2.) delicto graviore, quo illa vel hic civitate ejicitur, aut infamiam incurrit (3.) perfidia (4.) mutuo consensu (5.) novo adscito curatore, (6.) legitima excusatione (7.) finito negotio, ad quod quis specialiter datus (8.) Nuptiæ proprie non solvunt curam, sed eius solvendæ occasionem præbent. Vide Jacob. *d. dissert. c. 7.* Cura *maritalis* cessat (1. morte alterutrius (2. matrimo- *legitima.* nio per divortium dissoluto, vel (3. propter incestum, impotentiam, similemve causam nullo declarato (4. si marito publice bonis interdicitur (5. durante separatione thori

thori & mensæ, Rodenburch *de Jure conj. tit. 3. c. 1. n. 14.*
 (6. furore superveniente, nuptias aut maritalem potesta-
 tem non quidem perimi constat, *l. 22. §. 7. D. Sol. matr.*
nec tamen uxor invita curatori mariti subjicietur, arg. l.
25. C. de Nupt. sed vel alio curatore interim adscito, sua
 negotia seorsim curabit; vel petet, ut sola, aut cum aliis
 proximis sanguine junctis, bonorum mariti curatrix cree-
 tur publica auctoritate, *arg. l. 4. C. de Cur. fur. & aliis*
Christineus ad Mechlin tit. 9. art. 4. n. 24. Tiraqu. de LL.
connub. gloss. 8. n. 32. seqq. Quid si (7. pactum de minuen-
da potestate maritali initum? Ad bona quod attinet, va-
lere dicendum videtur, veluti ne vir sit curator uxoris,
quod jure civili esse non potest. Si vero id agitur, ut au-
ctoritas maritalis cesset, qualia in Hollandia pacta dotalia
concipi, testatur Huberus ad tit. de Pact. dot. n. 4. impe-
randi ac parendi ordinem everti dicendum est: nisi forsan
marito cesserit matrimonium in servitutem pœnæ, quæ
capitis diminutionem inferre solet. Ego vere monitos à
 Catone putem, viros, ne frænos dent impotenti natu-
 ræ, & indomito animali, extemplo enim,
 simul ac pares esse cœperint, su-
 periores erunt.

TANTUM!

CO.

CORROLARIA.

I.

IN Germania vniforme & con-
sonumius introducere, res mo-
raliter impossibilis esse videtur.

II.

Magna pars statutorum & iu-
rium particularium ex consuetudi-
nibus antiquioribus orta est.

):(

III.

III.

Actionibus priuatorum leges
praescribere, res est, quae ex
praesenti Germaniae statu Domi-
nis territorialibus magis conuenit,
quam vniuersalibus imperii con-
uentibus.

IV.

Leges statuta dici possunt: si
tamen in sensu consuetudinario
vocem statutorum accipias, ea vox
non bene adhibetur in describen-
dis legibus particularibus statu-
um.

V.

V.

Magistratui inferiori statuendi facultatem in multis negotiis optimo consilio relinquit Princeps.

VI.

Diuersitas territoriorum, quae in Germania vni domino subiiciuntur, vtplurimum impedit, quo minus Dominus territorialis etiam in sibi subiectis terris vnam iuris imprimis in iudiciis procedendi formam praescribere possit.

VII.

VII.

Clericis regulariter non succeditur in ciuitatibus municipalibus secundum ius statutarium.

VIII.

In statutis voce der rechten ächten Kinder etiam veniunt legitimatedi.

153651

ULB Halle 3
005 304 504

R

VD17

D. B. F. 22
DISSERTATIO JURIDICA,
DE
PERPETUA
FEMINARUM
TUTELA,

Von
Der Immerwährenden
Vormundschaft,
unter welcher die Weiber stehen;

QVAM
PRAESIDE
EVERARDO OTTONE,
JURIUM PROFESSORE ORDINARIO,

PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI
RITE SUBMITTET
CHRISTIANUS HARMES,
BREMENSIS,

A. D. XII. JUL. MDCCXIX.
IN AUDITORIO MAJORE.

DUISBURGI AD RHENUM.

HALAE MAGDEBURG.
LITTERIS HENDELIANIS.
RECUSA MDCCXXII.

(8)